گۆڤاری زانستی زانکۆی جیهان-سلێمانی، بەرگی(1) ژمارە (1)
ISSN 2520-7377 (Online), ISSN 2520-5102 (Print) PP:02-30

ڕۆڵی کەناڵە تەلەفیزیۆنییە ئاسمانییەکانی (P.K.K) لە بڵاوکردنەوەی هۆشیاری نەتەوەییدا .

توێژینەوەیەکی مەیدانییە بۆ هەردوو کەناڵی ئاسمانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV).

هاوڕێ محمود رسول[1]، ژیلوان عبدالله أحمد[2]

[1]م. ی لە بەشی ڕاگەیاندن،کۆلێژی زانستە مرۆڤایەتیەکان، زانکۆی سلێمانی.

[2]م. ی لە پەیمانگای تەکنیکی دوکان، زانکۆی پۆلیتەکنیکی سلێمانی.

hawre.rasool@univsul.edu.iq[1]

پوختەی

ئەم لێکوڵینەوە مەیدانیە لەژێر ڕوشنایی هەردوو میتۆدی (مێژویی و وەصفی) و بەوەرگرتنی ڕێبازی روپێوی(مەسحی) لە میتودی وەصفی دا لەسەر مشتە(عەینە) یەك لە جەماوەری شاری سلێمانی ئەنجامدراوەو هەردوو کەناڵی ئاسمانی (STERK. tv) و (RONAHI.tv) کە پارتی کرێکارانی کوردستان خاوەندارێتی دەکات وەك مشتە (عەینە) ی کەناڵە ئاسمانیەکانی ئەو پارتە وەرگیراون.

گرنگترین ئامانجەکانی ئەم توێژینەوەیە خۆی دەبینێتەوە لەزانینی ڕۆڵی کەناڵە ئاسمانیەکانی پارتی کرێکارانی کوردستان لە دروستکردنی گیانی ئینتما بۆ نەتەوە لای هاوڵاتی کورد، هاوکات دەرخستنی ڕۆڵیان لەبایەخدان بەمێژووی نەتەوایەتی کورد و دەرخستی وێستگە جۆر بەجۆرەکانی ئەو مێژووە، لەلایەکی ترەوە زانینی رۆڵی کەناڵە ئاسمانیەکانی ئەم پارتە سیاسیە لە ئاراستەکردنی هاولاّتیانی کوردستاندا بۆ هێنانەدی خواستە نەتەوایەتیەکانی وەکو (ئۆتۆنۆمی، فیدراڵی، کۆنفیدراڵی ، ماف چارەی خۆنوسین و دامەزراندنی دەوڵەتی کوردی).

توێژینەوەکە بەچەند ئەنجامێکی دیاریکراو گەیشتووە ، گرنگرینیان خۆی دەبینێتەوە لە :

1- لەمیانەی ڕای (58.7٪) ی مشتەی توێژینەوەکەدا توێژەران بۆیان روون بۆتەوەکە هەردوو کەناڵی ئاسمانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV) ڕۆڵێکی باش و بەرچاویان هەبووە لە بایەخدان بە مێژووی نەتەوایەتی کورد و دورخستنی قۆناغە جوربەجۆرەکانی و ڕوۆشنکردنەوەی چەمکی خەباتی نەتەوایەتی لەسەردەمی هەژموونی جیهانگیریدا.

2-لە میانەی ڕای نەرییانەی (63٪) ی بەشداربووانی مشتەی توێژینەوەکەدا توێژەران بۆیان دەرکەوت کەهەردوو کەناڵی ئاسمانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV) خاوەن ڕۆڵێکی نەرینی ولاوازن لە ئاراستە کردنی هاولاّتیانی کوردستان بۆ هێنانەدی خواستە نەتەوایەتیەکانی وەکو(ئۆتۆنۆمی، فیدراڵی کۆنفیدراڵی، ماف چارەی خۆنوسین و دامەزراندنی دەوڵەتی کوردی) دا.

3- توێژەران گەیشتن بەو ئەنجامەی کە ڕۆڵی هەردوو کەناڵی ئاسمانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV) لە دروستکردن و قوڵکردنەوەی گیانی ئینتما بۆ نەتەوە لای هاولاّتی کورد لەئاستیکی زۆرباش و بەرچاودایە.

ملخص البحث:

دور القنوات التلفزيونية الفضائية التابعة لحزب العمال الكوردستاني(P.K.K) في نشر التوعية القومية. بحث ميداني على كلتا القناتين الفضائيتين (STREK TV) و (RONAHI TV)

قد اجرى هذا البحث تحت الضوء المنهجين (التأريخي والوصفي)،وقد تم اختيار الطريق (المسحي)في منهج الوصفي ،وذلك بأخذ عينة من المواطنين في مدينة السليمانية ،وقد أخذت كلتا القناتين ((STREK TV) و (RONAHI TV) التابعتين لحزب العمال الكوردستاني كعينة من القنوات الفضائية التابعة لهذا الحزب.

يتجسد أهم أهداف هذا البحث في معرفة دور القنوات الفضائية لحزب العمال في خلق الولاء للوطن عند مواطن الكورد، مع الاهتمام بالتأريخ الوطني الكوردي وبيان المحطات المتنوعة لهذا التأريخ ،ومن جانب آخر معرفة دور هذه القنوات في توجيه المواطنين الكورد لتحقيق مطالبهم القومية مثل (الحكم الذاتي ،الفدرالية ،الكونفدرالية ،حق التقرير المصير و تاسيس الدولة الكوردية).

وقد وصل البحث الى نتائج محدودة، من أهمها:

1- من خلال آراء أكثرية العينة، قد تبين للباحثان ان كلتا القناتين (ستيرك و روناهى) كان لهما دور بارز وجيدفي الاهتمام بالتأريخ القومي الكوردي و ابراز محطاتها المتنوعة، وبيان مصطلح النضال القومي خاصة في عصر هيمنة العولمة.

2-من خلال الآراء السلبية للمبحوثين، وضح للباحثان أن أكثرية من العينة يرون أن القناتين (ستيرك وروناهي) لديها دور غير الفعال وضعيف في توجيه مواطني الكورد نحو تحقيق الأهداف القومية مثل (الحكم الذاتي ،الفدرالية، الكونفدرالية، حق التقرير المصير وتأسيس الدولة الكوردية).

3- توصل الباحثان الى نتيجة أن قناتي (ستيرك و روناهي) لديها دور جيد جدا وفعال في خلق وتعميق الولاء الوطني في شعور المواطن الكوردي .

Abstract

This research has been conducted in light of both methods of (Historical and Description) which have been carried out through the regulation Survey & Description methods, on a group of people of Sulaimanya City on both satellite channels, (STREK TV) and (RONAHI TV), which are run by PKK. These two channels taken as sample among others that are belong to this party.

The fundamental outcome of this research can be seen in identifying the role of satellite TV channels of PKK in creating affiliation spirit towards the nation in the heart of Kurds- in addition to explaining their role in historical background of Kurdish nation in all its historical stages. In the other hand information on the role of these TV channels of the political party in directing people of Kurdistan in order to work on national demands such as; (autonomy, federalism, confederation, self-determination, Kurdish statehood), besides one of the goals of this research is, knowledge on the capacity of these Channels in establishing connection between Kurdish community in abroad and Kurdish people in Kurdistan

This research has been achieved some specific results; the most important are:

1. Within attitude of %58.7 of the research sample, the researchers came to conclusion that both channels RONAHI and STREK TV have critical role in taking Kurdish national history into account, explaining its stages, enlighten global national concepts.
2. Within negative responses of %63 of participants in the survey the researchers realized that both TV channels RONAHI and STREK have negative and weak roles

in directing people of Kurdistan to achieving the national demands such as; (autonomy, federalism, confederation, self-determination, Kurdish statehood).

3. Both TV channels RONAHI and STREK have a great role In creating and deepening affiliation spirit among Kurdish individuals based on conclusion of researchers.

یەكەم: پێشەكی و لایەنی میتۆدی توێژینەوە:

1- پێشەكی:

ئاشكرایە لە ئێستادا جیهان لەسەردەمێكدا دەژی كە دەزگاكانی ڕاگەیاندن تیایدا لە ئاڕاستەكردنی تەواوی جومگەكانی ژیانی كۆمەڵگاداكاریگەرو خاوەن هەژموونێكی دیارن وبونەتە سەرچاوەی هۆشیاری و ڕۆشنبیری گشتی، ئەم هۆشیاری بەخشینەش لە بنەڕەتدا بە یەكێك لە ئەركە سەرەكیەكانی ئەم دەزگامیدیاییانە دادەنرێت.

كەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانیەكانیش وەك یەكێك لە ئامڕازە دیارەكانی ڕاگەیاندن ، كە كار لەسەر هەردوو هەستی بینین و بیستن و ژانرە ڕۆژنامەوانیەكانی جوڵەو ڕەنگ ونوسین و وێنەی وەستاووجوڵاو و چەندین تایبەتمەندی تری میدیایی دەكەن _ بوونەتە ئەندامی هەموو خێزانێك و دامەزراوەی كاریگەری كومەڵایەتی و نیشتمانی هەركۆمەڵگایەك و ئامرازی هۆشیاری هەرنەتەوەو میللەتێك.

لە سەرتاسەری كوردستانداكەناڵە ئاسمانیە كوردیەكانیش لەمیانەی بەرنامەكانیاندا_ بەجیاوازی بواری چەندایەتی وچۆنایەتی ئەو ڕۆڵەیانەوە، بوونەتە سەرچاوەی پێدانی زانیاری و سەكۆی ڕۆشنبیری و دەروازەی هۆشیاری بەخشین بۆ بینەرانیان ، هاوكات ئەنجامدانی هەرگۆڕانكاری وبەرەو پێشچوونێك لە پرسی نەتەوەییكوردیدا بەبێ بەشداری كارای دەزگا میدیاییەكان بەگشتیوهۆشیاری بەخشینی كەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانیەكان بە تایبەتی بێبەرهەم دەبێتو سەركەوتوو نابێت.

لەو ڕوانگەوە ئەم توێژینەوە مەیدانیە سۆراغیڕۆڵیكەناڵە ئاسمانیەكوردیەكانی(STERK.TV)و(RONAHI.TV) و پارتە خاوەندارەكەشی –پارتی كرێكارانی كوردستان–دەكات لە پێدانی هۆشیاری نەتەوەییدا،ئەمەش لەو دیدەوە سەرچاوەی گرتووە،كە توێژەران پێیان وایە تاكو ئێستاڕۆڵیان لە كایەی نەتەوەیی و نیشتمانیدا ڕۆشن نیەو نازانرێت تاچەند بوونەتە مینبەرێك بۆ بڵاوكردنەوەی هۆشیاری نەتەوەیی بۆ هاوڵاتیانی كوردستان.

ئەم توێژینەوەمەیدانیە لەژێر سایەی میتۆدی (مێژوویی) و(وەصفی) و بەوەرگرتنی ڕێبازی(ڕوپێوی _مەسحی) لە (میتۆدی وەصفی) دا لەسەر دوو كۆمەڵی ومشتەی جیاواز ئەنجامدراوە ،ئەوانیش بریتین لە: (كۆمەڵ ومشتەی كەناڵی تەلەفزیۆنی ئاسمانی كوردی) و (كۆمەڵگا ومشتەی بینەرانی سنوری پاریزگای سلێمانی) .

توێژینەوەكە دوای خستنەڕووی لایەنی میتۆدیی و پێناسەی چەمك و زاراوەكان دەروازەیەكی بۆ لایەنی تیۆری تەرخانكردووە،كە تایبەتە بە(گرنگی پێدانی كەناڵە ئاسمانیەكانی پارتی كرێكارانی كوردستان بە بونیادنانی هۆشیاری نەتەوەیی) و لە ژێر ئەو ناونیشانەدا هەریەكەلەبابەتەكانی (سەرهەڵدان و مێژووی پارتی كرێكارانی كوردستان– P.K.K)و(بایەخ پێدانی پارتی كرێكارانی كوردستان بەدەزگاكانی ڕاگەیاندن) و(هۆشیاری نەتەوەیی لەدیدی پارتی كرێكارانی كوردستان دا) توێژینەوەیان لە بارەوە كراوە،دواتر شیكاری لایەنی مەیدانی كراوەوگرنگترین ئەنجامەبەدەستهاتوەكانیش خراونەتەڕوو، لەكۆتایی توێژینەوەكەشدا ئاماژە بەهەریەكەلەپێشنیارو ڕاسپاردەكان و لیستی سەرچاوەكان و پوختەی توێژینەوەكە بەزمانی ئینگلیزی كراوە.

2- لایەنی میتۆدیی توێژینەوە:

2-1: كێشەی توێژینەوە:

كێشەی هەر توێژینەوەیەك لەبوونی نادیاری وناڕۆشنی ئەو بابەتەوەسەرچاوەدەگرێت،كە توێژینەوەی لە بارەوە دەكرێت،هەر ئەوەشە پاڵ بە توێژەرەوە دەنێت كە هەوڵ بدات ئەو ناڕۆشنی و نادیاریە لە میانەی توێژینەوەیەكی زانستیدا ڕۆشن بكاتەوە.

كێشەی ئەم توێژینەوەیە خۆی لەوەدا ئەبینێتەوە، كە قسە زۆرە سەبارەت بەوەی ئامرازەكانی ڕاگەیاندنی كوردی بەگشتی و كەناڵە تەلەفیزیونییەوە ئاسمانییەكان بە تایبەتی لە ڕووی چەندایەتیەوە ڕۆژ لە دوای ڕۆژ لە زیادبوندان و بەرنامەی هەمەجۆریان

ISSN 2520-7377 (Online), ISSN 2520-5102 (Print) PP:02-30

هەیە بەڵام لە بەرانبەردا هەستی نەتەوەیی دروستکردن کەمەو لە بارتەقای ئەو گەشەکردنە چەندایەتیەدا میدیای کوردی لە سەر پرسی نەتەوەیی کاری نەکردووە و بایەخی ئەم کەناڵەتەلەفیزیۆنییە ئاسمانیانە لەکایەی هۆشیارکردنەوەی نەتەوەییدا نابینرێت.

ئەمەش لەو ڕوانگەوە توێژەران هەستیان بەوەکردووە ،کە بۆ ئەم قۆناغەی کەلە ئێستادا نەتەوەی کوردی پیادا تێپەردەبێت هۆشیاری نەتەوەیی پێویستیەکی گرنگەو بەلایانەوە جێگەی بایەخە کە ڕۆڵی هۆشیاری بەخشانەی کەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانیەکانی پارتی کرێکارانی کوردستان لەگرنگی پێدان و بڵاوکردنەوەی ئەو هۆشیاریەدا بخەنەڕوو لەبەرئەوەی تاکو ئێستاناڕوشنەو ڕۆڵیان لەو بوارەدا روون نەکراوەتەوە،بەتایبەت کەخاوەنداریتی هەردوو کەناڵی ئاسمانی (STERK.TV)و(RONAHI.TV) بۆپارتی کرێکارانی کوردستان دەگەڕێتەوە، ئاشکراشەکەئەم پارتە تێروانین وفەلسەفەیەکی جیاوازتری لە پارتەکانی باشوری کوردستان هەیە بۆ نەتەوەو هۆشیاری نەتەوایەتی و هەڵگری بیری مارکسی بووە لەڕابردوودواو لە ئێستاشدا هەڵگری بیری(نەتەوەی دیموکراتیک)ە، لەو ڕوانگەوە دەبێت تێڕوانینیان – کە لەڕێگەی هەردووکەناڵە ئاسمانیەکانی (STERK.TV) و(RONAHI.TV)یەوەڕاپەگەیەنن چیبێت بۆبڵاوکردنەوەی هۆشیاری نەتەوەیی لە پێناوی پەروەردەکردنی هاوڵاتیەکی هۆشیارو بونیادنانی نەتەوەیەکی هۆشیاردا؟

توێژەران بە جێگەیبایەخیان زانی کە ڕۆڵی هۆشیاری بەخشینی نەتەوەیی هەردوو کەناڵی ئاسمانی ناوبراو لە کایەی نەتەوەیی کوردیدا ڕوونبکەنەوە.

لەمیانەی ئەم توێژینەوەزانستیەدا توێژەران هەوڵ دەدەن ئەو لایەنەنادیارانەی ئاماژەیان پێکرا ڕۆشن بکەنەوە.

2-2: گرنگی توێژینەوە:

گرنگی ئەم توێژینەوەیە لەوەدا دەردەکەوێت، کەلەئەرکێکی بنەڕەتی و گرنگی میدیادەکۆڵێتەوە،کە هۆشیاری بەخشینە،ئەمەش لەو ڕوانگەوەیەوە،کە پێگەیاندنی هاوڵاتیەکی هۆشیار بەرانبەر بە نیشتمانەکەی و پێدانی ڕۆشنبیری و هۆشیاری نەتەوەیی لەئەرکە هەرەسەرەکی یەکانی دەزگاکانی ڕاگەیاندن بەگشتی و کەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانییەکانە بەتایبەتی.

لەهەمانکاتدالێکۆڵینەوە لەبوارێکی زیندووی ناو ژیانی نەتەوەی کورد دەکات ،کەهۆشیاری نەتەوایەتیەو پێداویستی ئەم قۆناغەی ئێستای نەتەوەی کوردە،هەروەهاڕۆڵی ئەم کەناڵە ئاسمانیانە لەپێدانی ئەو هۆشیارییە مێژوویی و نەتەوەیی یەوهاوکات لە قوڵکردنەوەی گیانی پابەندبوونی نەتەوەییدا دەردەخات، لایەنێکی تریش،کەگرنگی توێژینەوەکە زیاتر دەردەخاتئەوەیە،کە پارتی کرێکارانی کوردستانوەك پارتێکی کوردی کە فەلسەفەیەکی سیاسی دیاری کراوی هەیەو هەمیشە گرنگی زۆری بەدامەزراندنی کەناڵی ئاسمانی داوەو بۆ گواستنەوەی پەیامەکانی،لەو بارەیەوەلەسەر ئاستی دەرەوەی وڵات خاوەنی یەکەم کەناڵی ئاسمانی کوردی بووە کە کەناڵی ئاسمانی (میدیا تیفی_.Mediya tv)بووە.لێرەوە توێژینەوەکە ڕۆڵی تەلەفیزیۆنە ئاسمانییەکانی ئەوپارتەی باکوری کوردستان و تەنانەتتێڕوانینی ئەو پارتە سیاسیەش دەردەخات لەبایەخدانی بەڕۆشنبیری وهۆشیاری نەتەوەییو ئاڕاستەکردنی هاووڵاتیان بەرەوهێنانەدی خواستە نەتەوەیەکانیان ،کە باڵاترینی ئەو خواستانەش پرسی دامەزراندنی دەوڵەتی کوردییە، کە لەئیستادا باس و خواسی زۆری لەبارەوە دەکرێت.

ئەمەسەرەڕای ئەوبایەخەی ،کەئەم توێژینەوەیە هەنگاوی یەکەمە لەبواری خستنەڕووی ڕۆڵی کەناڵە ئاسمانیە کوردیەکان بە گشتی و کەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانیەکانی (P.K.K) بەتایبەتیو تاکو ئێستا لەڕێگەی توێژینەوەی زانستیەوە تیشك نەخراوەتە سەرئەم بوارە، لەم گوشەنیگایەوە توێژینەوەکەدەبێتە سەرچاوەیەکی باش بۆ خوێنەران و توێژەران لە داهاتوودا ،هەروەك خزمەتێکیشە بە ئاڕاستەی زیاتر دەوڵەمەندکردنی کتێبخانەی کوردی لە بواری نەتەوایەتیدا.

هاوکات دەکرێت لەڕێگەی ئەنجامە بەدەستهاتووەکانوڕاسپاردەکانیەوە توێژینەوەکەبکرێتە هاوکاروسەرچاوەیەکی زانستی بۆبەخۆداچوونەوەی میدیایی هەردوو کەناڵی ئاسمانی ناوبراوودارشتنەوەی پلانی نوێی بەرنامەکانیان،بەتایبەت پێداچوونەوەبکرێت سەبارەت بەئاستی بایەخپێدانیانبەپرسی هۆشیاری نەتەوەیی و لەپلانی بەرنامەکانیاندا لەداهاتوودا لەئاستی باڵاتر و جێگەی بایەخی زیاتردا دابنرێت.

2– 3:پرسیارەكانی توێژینەوە:پرسیاری سەرەكی ئەم توێژنەوەیە خۆی لەم پرسیارە سەرەكیەدادەبینێتەوە:

ئایا كەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانیەكانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV) ی سەر بە (p.k.k) تاچەند ڕۆڵیان لە بڵاوكردنەوەی هۆشیاری نەتەوەیی دا هەبووە ؟ئەم پرسیارە سەرەكیەش چەند پرسیارێكی لاوەكی لەخۆ دەگرێت، لەوانە:

أ_ ئایا كەناڵە ئاسمانیەكانی(STERK.TV) و(RONAHI.TV) ی سەر بەپەكەكە تاچەند ڕۆڵیان لەبڵاوكردنەوەی ڕۆشنبیری نەتەوەیی و بەشداری لە پەروەردەكردنی هاوولاَتیەكی هۆشیار بەرانبەر پرسی نەتەوەكەی هەبووە ؟

ب_ ئایا كەناڵە ئاسمانیەكانی (STERK.TV) و(RONAHI.TV) ی سەربە(p.k.k) ،تاچەند ڕۆڵیان لەبایەخ پێدانیان بە مێژووی نەتەوایەتی كوردو خستنەڕووی قۆناغ و وێستگەجیاوازەكانیوڕونكردنەوەی چەمكی خەباتی نەتەوایەتی لەسەردەمی بالاَدەستبوونی جیهانگیریداهەبووە ؟

ج_ئایا كەناڵە ئاسمانییەكانی (STERK.TV) و(RONAHI.TV)سەر بە (p.k.k)تاچەند ڕۆڵیان لە ئاڕاستەكردنی هاوولاَتیانی كوردستان بۆ هێنانەدی خواستە نەتەوایەتیەكانی وەكو (ئۆتۆنۆمی، فیدراڵی، كۆنفیدراڵی، مافی چارەی خۆنوسین و دامەزراندنی دەوڵەتی كوردی)هەبووە؟

د_ ئایا كەناڵە ئاسمانییەكانی (STERK.TV) و(RONAHI.TV) سەر بە(p.k.k) تاچەند توانیویانە لە دروستكردن و قوڵكردنەوەی گیانی ئینتما بۆ نەتەوە لای هاولاَتیانی كوردڕۆڵبببینن؟

هـ _ ئایا كەناڵە ئاسمانییەكانی (STERK.TV) و(RONAHI.TV) سەر بە (p.k.k)تاچەند ڕۆڵیان لە گرنگی پێدان بەگفتۆگۆكردنی بابەتەكانی هۆشیاری نەتەوەیی بەلەبەرچاوگرتنی تایبەتمەندی سەرجەم پارچەكانی كوردستانهەبووە؟

2– 4:ئامانجەكانی توێژینەوە:ئەم توێژینەوە هەوڵ دەدات بۆ هێنانەدی ئەم ئامانجانەی خوارەوە:

أ– زانینی ڕۆڵی كەناڵەئاسمانییەكانی پارتی كرێكارانی كوردستان(STERK.TV) و(RONAHI.TV) لەبڵاوكردنەوەی ڕۆشنبیری نەتەوەیی و بەشداری لە پەروەردەكردنی هاولاَتیەكی هۆشیار بەرانبەر پرسی نەتەوەكەی .

ب_زانینی ڕۆڵی كەناڵەئاسمانییەكانیپارتی كرێكارانی كوردستان (STERK.TV) و(RONAHI.TV) لەبایەخپێدانیانبە مێژووی نەتەوایەتی كوردوخستنەڕووی قۆناغ ووێستگەجیاوازەكانیو ڕوونكردنەوەی چەمكی خەباتی نەتەوایەتی لەسەردەمی بالاَدەستبوونی جیهانگیریدا.

ج_زانینی ڕۆڵی كەناڵە ئاسمانییەكانی پارتی كرێكارانی كوردستان(STERK.TV) و(RONAHI.TV)لەئاڕاستەكردنی هاولاَتیانی كوردستان بۆ هێنانەدی خواستە نەتەوایەتیەكانی وەكو (ئۆتۆنۆمی، فیدراڵی، كۆنفیدراڵی، مافی چارەی خۆنوسین و دامەزراندنی دەوڵەتی كوردی).

د_زانینی ڕۆڵی كەناڵە ئاسمانییەكانی پارتی كرێكارانی كوردستان (STERK.TV) و(RONAHI.TV) لە دروستكردن و قوڵكردنەوەی گیانی ئینتما بۆ نەتەوە لای هاولاَتی كورد.

هـ _زانینی ڕۆڵی كەناڵە ئاسمانییەكانی پارتی كرێكارانی كوردستان(STERK.TV)و(RONAHI.TV) لەمەڕگرنگی پێدانیان بەگفتۆگۆكردنی بابەتەكانی هۆشیاری نەتەوەیی بەلەبەرچاوگرتنی تایبەتمەندی سەرجەم پارچەكانی كوردستان.

2–5:میتۆد(منهج)ی توێژینەوە:توێژەران لەئەنجامدانی ئەم توێژینەوەیەدا لەڕووی میتۆدییەوەپشتیان بەمیتۆدەكانی(مێژوویی) و(پەسنی) بەستووە، هاوكات لە میتۆدی پەسنیدا، كەمیتودێكی تایبەتە لەبواری توێژینەوە لەسەرڕۆڵی دەزگاكانی ڕاگەیاندن ڕێبازی ڕوپێوی (مەسحی) وەرگیراوەو پەیڕەو كراوەو لەو سۆنگەیەوەتوێژینەوەكە ئەنجام دراوە.

ISSN 2520-7377 (Online), ISSN 2520-5102 (Print) PP:02-30

2–6: ئامراز وشێوازی کۆکردنەوەی زانیاریی: ئامراز وشێوازی کۆکردنەوەی زانیاری توێژینەوەکەش خۆی دەبینێتەوەلە(فۆرمی ڕاپرسی) بۆدەستخستنی ڕای جەماوەری مشتەی توێژینەوەکە،هاوکات (سەرچاوە سەرەکی ولاوەکیەکان) بۆ وەرگرتنی زانیاری دەربارەی چەمکەکانی ناونیشان و باسکردنی لایەنی تیۆری توێژینەوەکە.

2–7 : کۆمەڵ و مشتەی توێژینەوە: ئەم توێژینەوەیە کار لەسەر دوو کۆمەڵ ومشتەی جیاواز دەکات کەبریتین لە:

- 1کۆمەڵومشتەی کەناڵی تەلەفیزیۆنی ئاسمانی کوردی: کومەڵی توێژینەوەکە(کەناڵە تەلەفیزیۆنیەئاسمانیە کوردیەکان) دەگرێتەوە، مشتەی کەش هەردووکەناڵی ئاسمانی (STERK.TV) و(RONAHI.TV) لەخۆدەگرێت، کەنوسینگەیان لە شاری سلێمانیدا هەیە.

2– کۆمەڵگاومشتەی بینەرانی پارێزگای سلێمانی: لەم ڕوانگەیەوە کۆمەڵگەی توێژینەوەکە بینەرانی سنوری پارێزگای سلێمانی دەگرێتەوە، مشتەی توێژینەوەکەش بریتیە لە(50) بینەری سنوری پارێزگای سلێمانی، کەخۆی دەبینێتەوە لەجۆری (مشتەی هەڕەمەکی ڕێکخراووچینایەتی)،وەك لە خشتەی ژمارە(1) دا ئەو چین و توێژانەو ژمارەی مشتەی وەرگیراو لە هەریەکێك لەو چین و توێژانە ڕوون کراوەتەوە:

خشتەی ژمارە (1): مشتە (عەینە) ی توێژینەوەکەلەڕووی‌پیشەوە :

ژ	پیشە	دوبارە	ڕێژەی‌سەدی
1	خوێندکاریزانکۆ	10	٪ 20
2	مامۆستا	5	٪ 10
3	یاریدەدەرییپزیشکی	2	٪ 4
4	کاسب	4	٪ 8
5	کەسایەتیئاینی	1	٪ 2
6	پۆلیس	3	٪ 6
7	فەرمانبەر	13	٪ 26
8	شوفێر	2	٪ 4
9	ژنیماڵەوە	1	٪ 2
10	کرێکار	2	٪ 4
11	چالاکوانیمەدەنی	3	٪ 6
12	کادیریحزبی	4	٪ 8
کۆ		50	٪ 100

بۆ ڕوونکردنەوەی زیاتری مشتە ی توێژینەوەکە توێژەران بە پێویستیان زانی ئاماژە بکەن بە هەریەکە لە:أ– هۆکاری هەڵبژاردنیئەم مشتەیە:

1–سەبارەت بەهۆکاری هەڵبژاردنی مشتەی جەماوەری گشتی سنوری پاریزگای سلێمانی بۆ ئەوەدەگەرێتەوە، کە سنوری پاریزگای سلێمانی بۆ توێژەران (وەك شوێن) بۆ دابەشکردنی فۆرمی ڕاپرسی ئاسانتربوو،هاوکات وەك هەڵبژاردنی جۆری جەماوەریش توێژەران پێیان وابوو کە (جەماوەری گشتی)بەجیاوازی ئاستی خوێندن وچین و توێژە کومەڵایەتیەکانیەوە باشتر توانستی هەڵسەنگاندنی بێلایەنانەو بابەتیانەی ڕۆڵی ئەو دووکەناڵە ئاسمانیەی لە بلاًوکردنەوەی هۆشیاری نەتەوەیی داهەیە .

2– سەبارەت بەهۆکاری هەڵبژاردنی کەناڵە ئاسمانیەکانی پارتی کرێکارانی کوردستان،کە خۆیان لە کەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانییەکانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV)دەبیننەوە ،بۆ ئەوە دەگەرێتەوە،کە کەڕوومال ٌو پەخشی بەرنامەکانی

هەردووکەناڵی تەلەفیزیۆنی ئاسمانی (STERK.TV)و(RONAHI.TV)– وەك هەندێك لە کەناڵە ئاسمانیەکانی تریان–تایبەت نین بە پارچەیەکی دیاری کراوی کوردستان وبەشەزارێکی (شێوەزاری) کوردی دیاری کراو، بەڵکو بایەخ بە گواستنەوەی پەیامەکانی (p.k.k)ئەدەن لە تەواوی کوردستاندا،هەروەهابەهەردوو شێوەزاریکرمانجی ژووروو کرمانجی ناوەڕاست بەرنامەکانیان پەخش دەکەن.

3–بەراورد بە کەناڵە ئاسمانیەکانی تری ئەو پارتە دەرفەتی دەستگەیشتن بەو دوو کەناڵە ئاسمانییەی مشتەی توێژینەوەکە لەلایەن توێژەرانەوە زیاتر وئاسانتربوو، بەتایبەت کە هەردوو کەناڵ نوسینگەیان لە شاری سلێمانیدا هەیە.

ب– جۆری مشتەی توێژینەوە:مشتەی ئەم توێژینەوەیەلەجۆری مشتەی(هەڕەمەکی ڕێکخراو و چینایەتی) یەبەشێوەیەکی گشتیلەجەماوەری گشتی سنوری پاریزگای سلێمانی پێکهاتووە، ئەم جەماوەرەش جیاوازە لەڕووی ئاستەکانی تەمەنوخویندەواریوڕەگەزو چین و توێژەکۆمەڵایەتیەکانەوەو(فۆرمی ڕاپرسی)یان بەسەردا دابەشکراوە.

2_8: سنووری توێژینەوە: ئەم سێ بوارەی خوارەوە سنووری ئەم توێژینەوەیە پێکدەهێنن :

أ– **بواری مرۆیی**:بریتییەلەبواری مرۆیی توێژینەوەکەلەمشتەیەك لەجەماوەری سنوری پاریزگای سلێمانی دا خۆی دەبینێتەوە.

ب– **بواری شوێنی**:بواری شوێنی توێژینەوە پارێزگای سلێمانی دەگریتەوە،ئەمەش لەو ڕوانگەوە، کە مشتەی توێژینەوەکە هاووڵاتیانی سنوری پاریزگای سلێمانیە، هاوکات نوسینگەی هەردوو کەناڵی تەلەفیزیۆنی ئاسمانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV) یش لە شاری سلێمانی دا بوونیان هەیە.

ج_بواری کاتی : بواری کاتی توێژینەوەکە ماوەی ئەنجامدانیلایەنی مەیدانی توێژینەوەکە دەگرێتەوە ،کە لە (2016/7/1) تاکو (2016/8/15) ئەنجامدراوە.

2–9: ڕاستی ڕواڵەتی :

ڕاستی ڕواڵەتی بە هەنگاوێکی گرنگی توێژینەوەی زانستی دادەنرێت، ئەمەش بۆ زانینی ئاستی زانستی ئەو (فۆرمی ڕاپرسی)یە ،کە توێژەران ئامادەیان کردووە، مەبەست لەمە هەڵسەنگاندن و دەرخستنی ئاستی دروستی و نادروستی برگە کانی فۆڕمەکەو گۆڕینی برگەو پرسیارە لاوازەکانی بە برگەو پرسیاری بەهێزترو زانستی ترە، تاکو بزانرێت ئەو برگانەی لەناوەرۆکی فۆڕمەکەدا ئاماژەیان پێدراوە تا چەند پەیوەندییان بە هێنانەدی ئامانجەکانی توێژینەوەکەوە هەیە،هەروەها دلنیابین لەوەی ،کە ئایا توانستی ئەوەیان هەیە ئەو ئامانجانە بەدیبهێنن.

لەو ڕوانگەوە و بۆدڵنیابوونی زیاتر لە پرسیارەکانی ناوەرۆکی فۆرمەکە لە ڕووی چەندایەتی و چۆنایەتی و ڕیزبەندیەوە، هەروەها بۆ دەرخستنی دروستی و ئاستی (فۆڕمی ڕاپرسی)ەکە توێژەران خستیانە بەردەستی ژمارەیەك لە پسپۆڕان و شارەزایانی[1] پسپۆڕیی ڕاگەیاندن، دوای هەڵسەنگاندنی فۆڕمەکە لە لایەن ئەو شارەزاوپسپۆڕانەوە ڕاوتێبینییەکانیان بە بایەخەوەبینراو لەو گۆشەنیگایەوە توێژەران تێبینییە زانستیەکانیان جێبەجێکرد،لەو ڕووەوە گۆڕانکاریلەهەندێ برگەدا کراو چەندپرسیارێکی پێویستێش بۆ فۆڕمەکە

[1]– لیژنەی پسپۆڕان و شارەزایانی بواری ڕاگەیاندن ،کە(فۆرمی ڕاپرسی) ی ئەم توێژینەوەیان هەڵسەنگاند بریتیبوون لە بەڕێزان :

ا– د. فۆاد علی ،پرۆفیسۆری یاریدەدەر، بەشی ڕاگەیاندن، کولێجی زانستە مرۆڤایەتیەکان ، زانکۆی سلێمانی.ب– د. حەکیم عوسمان، پرۆفیسۆری یاریدەدەر، بەشی تەکنیکی میدیا، کولێجی تەکنیکی کارگێری، زانکۆی پۆلیتەکنیکی سلێمانی .ج– د. کاوە **عبدالرضا** محمد، مامۆستا، پەیمانگای تەکنیکی دوکان، زانکۆی پۆلیتەکنیکی سلێمانی.

زیادكران ،تائەو ئاستەی كە توێژەران فۆڕمەكەیان لەڕووی زانستیەوەبەشیاوزانی و هەڵسان فۆڕمەكەیان بەسەر مشتەی توێژینەوەكەدا دابەشكرد.

لەم گۆرانكاریەدا لەكۆی(14) بەند و(54) برگە، (48)برگەی گونجاو لەسەر فۆرمەكە جێگیر كرا و بەپێی ئەم یاسایەی خوارەوە رێژەی ڕاستی فۆڕمەكە بە(88.9٪) دیاریكرا ، كە ئەم رێژەیەش لە رووی زانستیەوە بۆ ڕاستی ڕواڵەتی فۆڕمی ڕاپرسی بەرێژەیەكی گونجاوو پەسەند دا دەنرێت ، وەك لەم هاوكێشەیەی خوارەوەدا ڕوونكراوەتەوە.

ڕاستی = $\frac{\text{برگە گونجاوەكان}}{\text{كۆی برگەكان}}$ * 100

ڕاستی = $\frac{48}{54}$ * 100 = 88.9

2– 10: چارەسەرە ئامارییەكان:بۆچارەسەری ئاماری ئەم توێژینەوەیە توێژەران بەرنامەی ئاماری كۆمپیوتەری (SPSS)یان بەكارهێنا ،ئەمەش بەمەبەستی دەركردنی ڕێژەی سەدی و دووبارەكان و دەستخستنی زانیاری وردوئەنجامی ئاماری دروست.

2– 11: جێگیریی:جێگیریەهەنگاوێكی گرنگی توێژینەوەی زانستیە وە دڵنیابوونە لە چەسپاوی وەڵامی مشتەی توێژینەوەكەلەمیانەی وەڵامدانەوەی فۆڕمی ڕاپرسی دا ،لەم ڕوانگەیەوە توێژەران بۆ دەرهێنانی جێگیری ئەم توێژینەوە مەیدانیە پەنایان بۆ (یاسای**سپێرمان**) برد.

پرۆسەی جێبەجێكردنی جێگیریەكەش لەمیانەی دووبارە دابەشكردنەوەی رێژەی(٢٠٪) ی فۆرمی ڕاپرسی لە ڕێژەی فۆڕمی دابەشكراوی پێشوو ئەنجامدرا،لەو ڕوانگەوە كەلەجاری پێشوودا (٥٠) فۆڕم دابەشكراوەو پرۆسەی دابەشكردنی دووەمجاریش تەنها (١٠) فۆڕمی لەخۆگرت وبەسەر هەمان مشتە(عەینە) ی توێژینەوەكەدا دووبارە دابەشكرایەوە،ئەمەش بەهۆی بەكارهێنانی كۆدی ژمارەیی بۆ ئەو رێژەیە لە فۆڕمەكان لەپێشتردا، دوای وەرگرتنەوەی وەڵامی پرۆسەی دابەشكردنی دووەمجارتوێژەرانبەهۆی بەكارهێنانی (یاسای**سپێرمان**)ەوە بەراوردو پێوانەی جیاوازی نێوان وەڵامەكانی هەردوو جاری دابەشكردنەكەیان كردولە كۆتاییدا ئەنجامی جێگریەكە كردیە(88 ٪)، ئەم رێژەیەشبۆ پەسەندكردنی ئەنجامی فۆڕمەكان بەئاستێكی زانستی گونجاو دادەنرێت ،كە بەسەر مشتەی توێژینەوەكەدادابەشكرابوون، بەم هەنگاوانەی خوارەوەش ئەو رێژەیە بەدەستهێنرا:

یاسای سپێرمان (ر) = 1- $\frac{\text{6 (مج ف}^2\text{)}}{\text{ن (ن}^2\text{-1)}}$

یاسای سپێرمان (ر) = 1- $\frac{6\ (500)}{10\ (2500\text{-}1)}$

یاسای سپێرمان (ر) = 1- $\frac{3000}{24990}$

یاسای سپێرمان (ر) = 1- 0.12 = 88 ٪

دووەم: پێناسەیچەمکوزاراوەکانوتوێژینەوەکانیپێشوو:

1- پێناسەیچەمکوزاراوەکان :

ڕۆڵ:شێوازێکە لەپاڵنەرو ئامانج و بیروباوەڕ وبەهاو بۆچوون و ڕەفتار کە ئەندامانی کۆمەڵ لەهەرکەسێ چاوەڕێ دەکەن،کە ئەرکێك بگرێتە ئەستۆ،یان پلەیەکی کۆمەڵایەتی هەیە،هەروەها ڕۆڵ ئەو ڕەفتارە ڕووندەکاتەوە ،کەلەکەسێك چاوەڕێ دەکرێت لەپلەوپایەکی دیاریکراودا.[2]

تەلەفیزیۆن: لەڕووی تەکنیکیەوە تەلەفیزیۆن هۆیەکە بۆ پەخشکردن ،یان گواستنەوەی وێنەو دەنگ لەشوێنێکەوە بۆ شوێنێکی ترو بۆجەماوەرێکی زۆر بەرفراوان،ئەویش لەڕێگەی شەپۆلی کەهرۆموگناتیسیەوە بەهۆی ئامێرێکی نێرەری ئەلیکترۆنیەوە.[3]

کەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانیەکان:بریتیەلە قۆناغی پێشکەوتووی پەخشی تەلەفیزیۆنی ونوێترین وخێراترین سەرچاوەی هەواڵ و زانیاری و هۆشیاری و کاتبەسەربردن،کە تاڕادەیەك پاش سەرچاوە ئینتەرنێتیەکان دێت،ئەمەش دوای ئەوەی مانگە دەستکردەکان لەبواری ئاشتیدا ڕۆڵیان بینی ،هەر لەوکاتەوەکەناڵی ئاسمانی لەسەرتاسەری جیهان لە گەشەسەندن دایەوبۆتە ناوەندێکی گرنگی میدیایی بۆگواستنەوەی بیرو سیاسەت و هەواڵ و زانیاری لە نێوان وڵاتانی جیهانداو توانی هەموو جیهان لە شاشەی (تیڤی) یەکدا کۆبکاتەوە وپیشانی بینەرانی بدات.[4]

هۆشیاری:هۆشیاری بەرو ئەنجامی ژیانی مرۆڤە، ناسین و زانینە،هەست پێکردن و تێگەیشتنە دەربارەی دەوروبەر، ئەرکی بەرزترین وئاڵۆزترین ڕێکخراوی کەرەستەییە، کە مێشکی مرۆڤە،کەبەهۆی ژیری و هەستەکانیەوەخۆی و دەروبەرەکەی دەناسێت و تێیان دەگات،بینراو بیستراو هەست پێکراو خەیاڵ لێکراو تۆمارو بەرجەستە دەبن لەمێشکدا و وێنەو شێوەکانیان بەهۆی پەیداکردنی هۆشیاری دەربارەیان دێننەوە بیرمان.[5]

هۆشیارینەتەوەیی:بریتی یەلەوهۆشیاری وبەئاگاییوئەوهەستوسۆزەی لە لای کەسێك،یانگروپێکی دیاریکراو دروست دەبێت لە هەمبەرئینتیما دەربڕینی بۆ نەتەوە و گەلێکی دیاریکراو ، لە چوارچێوەی مەرجگەلێکی بابەتیانەی وەکو: ڕەگەز و بنچینەی هاوبەش ، زمان ، ئاین ، دابونەریت ، شارستانیەت ، مێژوو ، خاکیهاوبەش، یاخود ئەو هەستەیە ، کە دروست دەبێت لەمیانەی ڕێنمایی هاوڵاتیەوە بەهۆی مەرجگەلێکی تایبەت بیرکردنەوەی خودیەوە، وەك: گۆشەنیگاو تێڕوانینی هاوبەش سەبارەت بەجیهان و یاساکان و دەوڵەت و چەمکەکانی کۆمەڵگاونەتەوە.[6]

پارتی کرێکارانی کوردستان (PKK) :پارتێکی نەتەوەیی کوردیە لەباکوری کوردستان لە ساڵی(1978) لەلایەن (عەبدوڵڵائۆیجئالان)دوەدامەزرێنراوە، لە سەرەتادا هەڵگری ئایدۆلۆژیای مارکسی بووە و بروای بەخەباتی شۆڕشگێڕی چەکداری هەبووە،لەگەڵ ئەوەشدا چەندین جار ئاگربەستی لەگەڵ دەوڵەتی تورکیا لەپێناوی ئاشتیدا ڕاگەیاندووە، لەئێستاد هەڵگری ناسنامەی (نەتەوەیی دیموکراتیکە) و کار بۆ پیادەکردنی ئەو سیستەمە دەکات وەك چارەسەرێك بۆ بەدیهێنانی مافەکانی

---

[2] موقع منتديات كواليتى ،مفهوم الدور،ضمن الموقع : http:// movies. Yahoo.com،تأريخ الزيارة: 2016/7/18.

[3] كرم شلبى، فن كتابه الراديو و التلفيزيون،دارالشروق، القاهره،ص104.

4 حسن اسماعيل عبيد،الفضائيات وآثارهاعلى الاسرة والمجتمع،في بحوث وأوراق عمل المتلقي العربي بعنوان:أثر الفضايات على الأسرة العربية،شباط 2007،المنظمة العربية للتنمية الادارية،القاهرة،مصر، 2007.ص72.

[5] فؤئاد تاهير صادق ، هۆشیاری ،مطبعة الارشاد، بەغداد،،1987،ل18.

[6] زهديالداوودي،نشوءالوعيالقوميوتطورهعندالكورد،ضمن الموقع :
http://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=281211،تأريخ الزيارة:2016/7/22.

هاولاتیانی کوردلە باکوری کوردستان، ئەمپارتە، لەدامە زراندنیە وەتائێستا (13) کۆنگرەی بەستووە، (عەبدوللا ئۆجەلان) – کەلە (1999/2/15) وەلە زیندانی ئیمرالی لە تورکیابەندکراوە–ڕێبەرایەتی دەکات.[7]

کەناڵی ئاسمانی ستیرک تیڤی (STERK.TV) : کەناڵێکی ئاسمانی سیاسی کۆمەلاَیەتی کولتوری ڕیکلامی گشتییە ومێژووی دامەزراندنی دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی (2009) و لەلایەن(p.k.k)ەوە خاوەندارێتی دەکرێت، لە سەرهەردوو مانگی دەستکردی (نایلسات) و(هوتبیرد) پەخشی خوی دەکات نوسینگەی سەرەکی لە وڵاتی بەلجیکایە.[8]

کەناڵی ئاسمانی ڕوناهی تیڤی (RONAHI.TV) : بریتیە لە کەناڵێکی تەلەڤیزیۆنی کوردی ئاسمانی کەلە (21 / 11/ 2011) دا مەزراوەو خاوەندارێتی بۆ(p.k.k)) دەگەڕێتەوەو ڕۆژئاوای کوردستان و گروپ وکۆمەڵە کوردیەکان بەتایبەت لەئەوروپا هاوکاری مادی ئەکەن و ئەم کەناڵە چوار بارەگای سەرەکیهەیە، لە شارۆچکەی (دەرندەرلییۆ) ی نزیك لە(برۆکسلی پایتەختی بەلجیکا)و(شارەکانی قامشلۆ) و(کۆبانێ و عەفرینی ڕۆژئاوای کوردستان)، هاوکات بارەگایەکی لاوەکیشی لە(شاری سلێمانی) باشوری کوردستان هەیە.[9]

2– توێژینەوەکانی پێشوو:

دوای گەڕان و بەداواداچوونی زۆری توێژەران بۆسوراغکردنی توێژینەوەکانی پیشوو لەم بوارەدا، تەنها توێژینەوەی (پارتی کرێکارانی کوردستان(p.k.k)لەپەیوەندییە هەرێمیەکانی تورکیادا(1980–1999)دەستخرا، کەنامەیەکی دکتۆرایە،پێشکەشی بەشی مێژووی کۆلیژی زانستە مرۆڤایەتیەکانی زانکۆی سلێمانی کراوە)لەلایەن توێژەر (سەلام عەبدولکەریم عەبدوڵلا) ەوە ئەنجامدراوە، توێژەران بەپێویستی دەزانن پەیوەندیو بەراوردکردنی هەردوو توێژینەوەکە لەم ڕووانەی خوارەوەدا بخەنەڕوو:

أ–پەیوەندی ناونیشانی هەردوو توێژینەوەکە بەیەکتریەوەئەوەیە،کە بەشێوەیەکی گشتی توێژینەوەکەی ناوبراو توێژینەوەیەکی (مێژووی/سیاسییە)،بەلاَم ئەم توێژینەوەی توێژەران بریتیە لە توێژینەوەیەکی (مێژوویی/میدیایی).

ب– ناوەرۆکی ئەم توێژینەوەیەی ئاماژەپێدراو باس لە هۆکاری پارتی کرێکارانی کوردستان دەکات لە پەیوەندیە هەرێمیەکانی نێوان ولاَتانی سوریاو عێراق و ئێران و تورکیا لەنێوان سالأنی (1980) تاوەکو گیرانی ڕێبەری (p.k.k) لە ساڵی (1999)،بەلاَم ئەم توێژینەوەی توێژەران باس لە ڕۆڵی کەناڵەئاسمانیەکانی (p.k.k)لە بلاَوکردنەوەی هۆشیاری نەتەوەییدادەکات ،بۆ ئەمەش دوو مشتە وەرگیراوە ،مشتەیەکی جەماوەری کەحەماوەری گشتی سنوری پارێزگای سلێمانیە هاوکات مشتەیەکی میدیایی کەهەردوو کەناڵی ئاسمانی (STERK.TVوTV.RONAHI)یە .

ج– لە رووی میتودیەوەتوێژینەوەکەی توێژەر(سەلام عبدالکریم) توێژینەوەیەکەبەمیتۆدی مێژوویی ئەنجامدراوە لەکاتێکدا ئەم توێژینەوەی توێژەران جگە لە میتۆدی مێژووی لەژێر سایەی میتۆدی وەسفی و ڕێبازی ڕووپێوی لەممیتۆدەدا ئەنجامدراوە.

د– پەیوەندیی ئامانجەکانی ئەم توێژینەوەیەی توێژەران بەئامانجەکانی توێژینەوەی ناوبراوی سەرەوە بریتیە لەوەی ،کە هەردوو توێژینەوەکە دەرخستنی ڕۆڵی پارتی کرێکارانی کوردستانە لەدوو لایەنی جیاوازەوە.لەو روانگەوەیەکێك لەئامانجەکانی توێژینەوەی توێژەران خۆی دەبینێتەوە لە زانینی ڕۆڵی کەناڵە ئاسمانیەکانی پارتی کرێکارانی کوردستان(STERK.TV) و (RONAHI.TV) لەبلاَوکردنەوەی ڕۆشنبیری نەتەوەییو بەشداریی لە پەروەردەکردنی هاوولاَتیەکی هۆشیار بەرانبەر بەپرسی نەتەوەکەی تایبەت

[7]کاروان ئیبراهیم ،ڕۆژنامەنوسی نزیك لە پەکەکە،چاوپێکەوتنی توێژەران لەگەڵیدا،بەرواری چاوپیکەوتن :2016/7/24 ، سلێمانی.

[8]نەجیبە قەرەداغی، ڕۆژنامەوان لە کەناڵی ئاسمانی (ستێرك تیڤی) ، چاوپێکەوتنی توێژەران لەگەڵیدا،بەرواری چاوپیکەوتن : 2016/7/22، سلێمانی.

[9]هەندرین فەرەج هەورامی، ڕۆژنامەوان لە کەناڵی ئاسمانی (روناهی تیڤی) ، چاوپێکەوتنی توێژەران لەگەڵیدا،بەرواری چاوپێکەوتن: 2016/7/25 ، سلێمانی.

بەسەرجەم پارچە دابەشکراوەکانی کوردستان، لە کاتێکدا ئامانجی توێژینەوەی ناوبراو بەشێوەیەکی گشتی بریتیە لە دەرخستنی ڕۆڵی پارتی کرێکارانی کوردستانلەپەیوەندییە هەرێمیەکانی تورکیادا(1980–1999)، بەمەش دوای تێڕامانی توێژەران دەرکەوت ،کە ئامانجەکان لێك جیاوازن.

هـ- پەیوەندی ئەنجامەکانی ئەم توێژینەوەیە بە توێژینەوەی ناوبراوی سەرەوە،ئەوەیە کەبە گوێرەی جیاوازی ئامانجەکان ئەنجامەکانیش لە نیوان هەردوو توێژینەوەکەدا جیاوازن، ئەو ئەنجامگیریەی توێژینەوەی پێشوو پێیگەیشتووە، بریتیە لە(11)خاڵ و (2) لەو ئەنجامانە بریتین لە:

1- هەر لەسەرەتاوە پەکەکە وەك ڕێکخراوێکی چەپی شۆڕشگێڕیی دەرکەتووە،لەژێر کاریی ئەو هزرە چەپە سیاسییە شۆڕشگێڕیە مارکسیزم_ لینینیزمەی کەپێڕەوی لێکردووە، هەروەك بڕوای بە پێرەوکردنی توندوتیژی چەکدارانە لەپێناوی بەرەنگاربوونەوەی سیاسەتەکانی ڕژێمی فەرمانڕەوای تورکیا لەدوای کودەتای(12ی ئەیلولی 1980) هەبووە و لەژێر کاریگەریی جوڵانەوەی چەپڕەوی جیهانیدابووە، کەلەو قۆناغەدا هێندێکیان لەرێگەی خەباتی چەکداریەوە گەیشتبوونە ئامانجەکانیان و هەندێکیشیان بەردەوام بوون.

2- قەیرانی توندوتیژیی و جەنگی گەریلایی پەکەکە لەماوەی دوو دەیە،یەکێك لەدرێژترین جەنگەکانی گەریلایی مێژووەو کاریگەری توندی لەسەر توانای دەوڵەت و لاوازیی و ڕەوایەتی سیستەمی سیاسی تورکیا هەبوو، لەگەڵ بیرکردنەوە لەتەنیا ڕێگەی چارەسەری ئاشتی بۆ مەسەلەکە.

سێیەم : لایەنی تیۆری توێژینەوە:گرنگی پێدانی کەناڵەئاسمانیە کانی پارتی کرێکارانی کوردستان بەبونیادنانی هۆشیاری نەتەوەیی:1-1: پارتی کرێکارانی کوردستان (P.K.K): سەرهەڵدان و گەشەکردنی:

لەکۆتایی ساڵی (1977) دا ئۆیج ئالان* لەشاری (عینتاب) یەکەم ڕەشنوسی پرۆگرامی دامەزراندنی (پارتی کرێکارانی کوردستان) ی نوسی[10] ، ئەم پارتە لە(27یتشرینی دووەمی1978) دا یەکەمین کۆنگرەی دامەزراندنی خۆی لەگوندی (فیس)ی سەربەشاری (دیاربەکر)بەئامادەبوونی (22)کادیر بەست،لەئاکامی کۆنگرەکەدا (7)کەس بۆ ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتەکە هەڵبژێردران

*عەبدوڵڵا ئۆیج ئالان لەساڵی( )1948 لەگوندی (ئۆمەرلی) سەربەناوچەی (شانلی-ئۆرفە)، لەخێزانێکی جوتیار لەدایك بووە، ماوەیەك لە (ئەدەنە) لەکێڵگەیەکی تووتن دا کاری کردووە، لەساڵی(1966) دا بۆیەکەمجار سەردانی (ئەنقەرە) ی کردووە،تاوەکو تاقیکردنەوە بۆ وەرگرتنی لەزانکۆ پێشکەش بکات، ئۆجەلان لەسەرەتادا کەسێکی نوێژکەر بووە،زۆرجار ئامادەی ئەو کۆبوونەوانە دەبوو ،کە لەمزگەوتی (مالتەپە) دەکران،لەگەڵ ئەو کۆبوونەوانەی بۆ دژایەتیکردنی شیوعیەت دەبەستران،لەتەمەنی هەژدەساڵیدا لەخوێندنگەیەکی پیشەیی خوێندنی تەواوکردووە،دواتر لەخزمەتگوزاری مەدەنی کاریکردووە بۆماوەی ساڵێك لەزانکۆی ئەنقەرە خوێندکاری کۆلیژی زانستە سیاسییەکان بووە ، لەساڵی(1970) یشدا بەهۆی بەشداریکردنی لەخۆپیشاندانێکی خوێندکاریدا حەوت مانگ زیندانی کراوەو دواتر بیروباوەڕی چەپی هەلگرتووەو زور سەرسام بووە بەهەردووە سەرکردەی چەپڕەوی ڕادیکاڵی حەفتاکان (دەنیزگەزمیش وماهیر چایان).

لەساڵی (1973) دا توانی سەرۆکایەتی کۆمەڵەی دیموکراتی خوێندنی باڵای ئەنقەرە (adyod) بکات و ئەندامی کاری (ddkd) بووە. بوزانیاری زیاتر بروانە: سامی شۆڕش، تورکیاو ئەوروپا کورد لەو بازنەیەدا،چاپخانەی خانی،هەولێر،2005،ل157- 158.

[10].عەبدوڵڵا ئۆج ئالان، بەرگریکردن لەگەلێك ، و:لوقمان عەبدوڵڵا، چاپخانەی ڕەنج،لەبلاوکراوەکانی مەکتەبی ڕاگەیاندنی (پ.چ.د.ك)،ب.ش،ب.س،ل369.

، کە بریتی بوون لە:(ئۆجئالان ، شاهین دۆنمەز ، جەمیل بایك ، محەمەد قەرەسنگور ، محەمەد خەیری دورموش ، مەزڵوم دۆغان ، کەسیرە یەڵدرم) ، ئەم کۆنگرەیە چوار ڕۆژی خایاند وتیایدا (عەبدوڵلا ئۆج ئالان) بەسەرۆکی پارتەکە هەڵبژێردرا .[11]

هەرلەمیانەی کۆنگرەکەشدالەلایەن(مەزڵومدۆغان) و (فەرهاد کورتای) پێشنیازی ناوی (پارتی کرێکارانی کوردستان–پ.ك.ك)پەسەندکراو ئارمی (چەکوش و داس) یانوەك ئارمی پارتە کە چەسپاند ، ئەمپارتە پارتێکی مارکسی لینیی بووە و ئامانجی کاتیی ڕزگارکردنی باکوری کوردستان و ئامانجی ستراتیژیشی سەربەخۆیی کوردستانی گەورەیە.[12] دوای کۆنگرە(p.k.k)چەند نوسینگەیەکی دروستکرد،وەك:(نوسینگەی ڕێکخستن)،کە (جەمیل بایك) و (شاهین دۆنمەز) وکەسێکی تربەناوی (سلێمان)بەرێوەییان دەبرد وئەرکی ئەم نوسینگەیەش ڕێکخستنی(پەکەکە)و چاودێریکردنی ئەندامانی بوو،هەروەها نوسینگەی ئایدۆلۆژیدروستکرا، کە (مەزڵوم دۆغان) و(کەسیرە یەڵدرم–فاتمەی خێزانی ئۆج ئالان)و (دوران کاڵکان – عەباس) ی لەخۆدەگرت، هاوکات بەپرسی نوسینگەی سەربازیش (محەمەد قەرەسنگور) بوو،کە ئەرکیشی ڕێکخستنی بواری شەڕکردن بوو.[13]

(p.k.k)تاوەکو کودەتای(12ی ئەیلولی 1980)توانی ژمارەیەك لە کرێکاران و جوتیاران وهەندێك کەس و گروپ لەدەوری خۆی کۆبکاتەوەو بیروباوەڕە چەپەکانی لەنێو ئەو توێژانەدا بلاوبکاتەوە[14] و دوای کودەتاکەش ژمارەیەکی زۆر سەرکردەو ئەندامی پەکەکە گیران، لەوانە (محەمەد خەیری دورموش ، کەمال پیر،مەزڵوم دۆغان)ی تێدابوو.[15] بەڵام لەئەنجامی فشارو هەڵمەتی دەستگیرکردنی ئەندامانی (p.k.k)و بەهۆی بوونی ڕێکخراوە فەلەستینیەکان لە (سوریاو لوبنان) داعەبدوڵلا ئۆج ئالان بڕیاری چوونە دەرەوەی دا بۆ سوریاو لەمایسی(1979) چووە سوریا.[16]

دوای جێگیربوونی ئەندامانیشیان لەسوریاو لوبنان لە(15ی تەمموزی 1981)(p.k.k)کۆنفرانسیەیەکەمی لە (لوبنان) بەست و تیایدا بڕیاری گەڕانەوە بۆ کوردستان و ئامادەکاری بۆخەباتی چەکداری درا،[17] (p.k.k) لە (20ی ئابی 1982) دا دووەمین کۆنگرەی خۆی (لەسوریا)بەست و بڕیاری گەڕانەوەی بۆ کوردستان دووپاتکردەوەو بڕیاردرا لەپێناو بەدەستهێنانی مافەکانی کورد لەتورکیادا دەست بەشەڕی پارتیزانی بکەن،ئەم بڕیارەش دوای مەشقکردنی ئەندامانیان لە دۆڵی (بیقاع)ی لوبناندرا ، هاوکات ستراتیژێکی(سێ) قۆناغییان بۆ خەباتی پارتەکەیان داڕشت کە بریتی بوون لە (بەرگری، هاوسەنگی هێز،هێرشکردن).[18]

---

[11] هاوکار محێدین جەلیل: دۆزی کوردلەتورکیا لەساڵانی(1980–1999) لەبلاوکراوەکانی ئەکادیمیای کوردی ،هەولێر،2012،ل668.

[12] .ماجدخەلیل :ڕێکخستنەسیاسیەکانیباکوریکوردستان 1960–1980، چاپخانەیحاجیهاشم،هەولێر،2012،ل ل277–286.

[13] هەڤاڵ جومعە، مێژووی پارتی کرێکارانی کوردستان،لەبلاوکراوەکانی قوتابخانەی ناوەندی پارتی،ب.ش.ب.س،ل277.

[14] .رعد عبدالجليل مصطفى الخليل: صراع الاستيعاب و الانفصال ، دراسة تجربة (الحزب العمال الكردستاني) في تركيا،الوحدة الوطنية ومشـكلة الاقليـات في العـالم الثالـث،مركز دراسـات العـالم الثالث،كليـة العلـوم السياسـية،جامعة بغداد،مطبعـة التعلـيم العـالي في الموصل،1989،ص115.

[15] هاوکار محێدین جەلیل ، سەرچاوەی پێشوو،ل104.

[16] .ميخائيـــل م.جـــونتر، الاكـــراد ومســـتقبل تركيـــا، ت.: ســـعاد محمـــود ابـــراهيم خضـــر،مركز كردســـتان للدراســـات الاستراتيجية،السليمانية،2007،ص41.

[17] .حەسەن جودی ، مێـژوویێك لـەئاگر،نهێنی خـۆڕاگری بزووتنـەوەی ئاپۆچـی،دیمانەیەك لەگـەڵ(جـەمیل بایـك)دا،لـەبلاوکراوەکانی (پ.چ.د.ك)،ب.س، ل713.

[18] . ميخائيـل م.جـونتر، مصـدر سـابق،ص74–75 ، بيـار مصـطفى سـيف الـدين:كێشـەی كـورد لەپەیوەندییـەكانی ئەمریكا_تركیا،وەرگێرانی لە عەرەبیەوە: سەمەد ئەحمەد،چاپی یەکەم، هەولێر،2009، ل180.

دواتریش لەساڵی (1983) سەدان شەڕکەریان لەناوچەی بۆتان(جەزیرە) کۆکردەوە[19]، لەسەرەتای هاوینی (1984) دا (هێزی ڕزگاری کوردستانHRK)ی دروستکرد،کەلەباشوری کوردستانەوە هێرشیان کردە سەر مەفرەزەکانی پۆلیس و سوپا،لە(15ی ئابی 1984) هێرشیانکردە سەرشارەکانی (شرناخ و ئەرۆخ و شیروان) لەویلایەتی (سێرت)و شارۆچکەی (شەمدینان) لەویلایەتی هەکاری، ئەم چالاکیەش بە(تەقە بکەو ڕابکە)ناونرا ،هەروەها بلأوکراوەیەکیشیان بلأوکردەوە،کە ناونیشانی (ئێمەیان پێ لەناونەچوو)ی لە خۆ گرتبوو.[20]

لەنەورۆزی (1985) دوای فراوانبوونی هێرشەکانیان بەرەیەکیان پێکەوەنا بەناوی (بەرەی ڕزگاریی نەتەوەیی کوردستان-ENIYA RIZGARIYA NETWAYI KURDISTAN)کورتکراوەکەی (ERNK)بوو، ئامانجی ئەم بەرەیە ڕزگاری و هێنانەدی سەربەخۆیی کوردستان بوو، هەروەها چارەسەرکردنی دۆزی کوردیان بەیەکێك لە ئەرکەگرنگەکانیان داناوە،[21]هەروەها لەپێناو بەهێزکردنی چالاکییە چەکدارییەکانیان لە(25ی تشرینی یەکەمی 1986) پارتی کرێکارانی کوردستانلکۆنگرەی سێیەمیلە ئەکادیمیای (مەعسوم قۆرقمان)لەدۆڵی بیقاعی لوبنان بەست،یەکێك لە ئەرکەکانی کۆنگرە ئەوەبووچەکدارەکانی پارتی کرێکاران کوردستان ،کە بەهێزی ڕزگاری ناودەبران بکرێت بەسوپایەکی پارتیزانی و بۆ ئەو مەبەستەش ناوەکەی گۆڕاو کردیان بە (ئەرتەشی ڕزگاریخوازی گەلی کوردستانARGK).[22]

لە(15ی نیسانی 1988) دا پارتی کرێکارانی کوردستان،کۆنفرانسێکی لە لازقیەی سوریا ڕێکخست،کە دوو هەفتەی خایاندو(300) کورد تیایدا بەشداربوون،بریتیبوون لە نوێنەری پارتە کوردییەکانی (کۆك،کاوە،ڕزگاری،یەکێتی نیشتمانی کوردستان،پارتی دیموکراتی کوردستان و حزبی کۆمەڵە)، ئەندامانی کۆنفرانسەکە پێیان وابوو دەتواننبەڕێوەبردنێکی دیموکراتی شۆڕشگێڕ لەنێوان گەلی کوردو تورکدا پێکبهێنن،هەروەها لەپێناو چارەسەرکردنی دۆزی کورد باسیان لەدروستکردنی ڕێکخراوێك بەناوی (کۆنگرەی نەتەوەیی کوردستان)ودانانی بنچینە ویاساکانی کۆنگرەکە کرد.[23]

پارتی کرێکارانی کوردستان لە(3-13ی ئازاری 1990) دا کۆنفرانسی دووەمی لە(دۆڵی بیقاع) بەست و لەبڕیارەکانی ئەو کۆنفرانسە بریتیبوون لە:دیاریکردنی ناوچەی بۆتان بەبارەگای ناوەندی سەرکردایەتی جەنگ،بەجۆرێك ،کەدەبوایە جەنگ لەوێوە بلأوبێتەوەو ناکۆکی لەگەڵ حکومەتی تورکیا یەکلابکاتەوە،هەروەها وێڕای پەیوەندی دۆستایەتی لەگەڵ بزووتنەوە ئاینییەکانبڕیاری کارکردنی لەگەڵ پارتەسەوزەکان و ڕێخراوەکانی ژنان دا، هاوکات بڕیاریدا تەنها لە ئامانجە سەربازیەکان نەدات،بەڵکو لە دامودەزگا ئابوریەکانی دەوڵەتیش بدات، ئەم پارتە کۆنگرەی چوارەمیشی لەسوریا لە(25-31) کانونی یەکەمی هەمان ساڵدا بەست و لەم کۆنگرەیەدا بڕیاریدا هێرشەکان بۆ سەر خەڵکانی مەدەنی ڕابگرن و زیاتر هێرش بکەنە سەر پاسەوانی گوندەکان و خێزانەکانیان و کردەوە چەکدارییەکانیان بۆسەر ئامانجە سەربازییەکان بەزۆریش بۆسەر هێزە تایبەتیەکان زیاد بکەن،هەروەها بڕیاریاندا هەوڵ بۆ چەسپاندنی ئاسایشی گوندە کوردییەکان بدەن.[24]

---

[19]خليـل علـى مرادوآخـرون، القضـية الكرديـةفي تركيـا وتأثيرهـا علـى دول الجـوار ،مركـز الدراسـات التركية،جامعـة الموصل،1989،ص120.

[20]ابراهيم الداقوقي: اكراد تركيا،دار المدى للثقافة والنشر،سورية-دمشق،2003،ص297" بيار مصطفى سيف الدين:تركياوكوردستان العراق"الجارين الحائرين"،مطبعة خاني،اربيل،2008،ص147-148.

[21]رعد عبدالجليل،المصدر السابق،ص116.

[22]حەسەن جودی، سەرچاوی پێشوو،ل715.

[23]هاوكار محى الدين جليل، سەرچاوی پێشوو ،ل116.

[24]ميخائيل م.جونتر، المصدر السابق،ص77.

ISSN 2520-7377 (Online), ISSN 2520-5102 (Print) PP:02-30

پارتی کرێکارانی کوردستان لەسەرەتای نەوەدەکاندا زۆر گەشەی کردو لەهەڵبژاردنەکانی تشرینی یەکەمی (1991) دالەتورکیا (22) ئەندام لە ئەندامانی پارتی خەڵکی زەحمەتکێش (HEP) کەبەلایەنگیری پارتی کرێکارانی کوردستان دەناسرێن،دەنگیان هێناو چوونە پەرلەمانی تورکیاوە.[25]

پارتی کرێکارانی کوردستان لەرۆژانی (7–28ی کانونی دووەمی1995) دا پێنجەمین کۆنگرەی خۆی بەست ،کە (317) ئەندام بەشداریان تێداکردو لەم کۆنگرەیەدا هەوڵیاندا گۆڕانکاری لەپەیڕەو پرۆگرام و تاکتیکی خۆیاندا ئەنجام بدەن،لەوبڕیارە گرنگانەخۆگونجاندن بوو لەگەڵ باری تازەی جیهان و وازهێنان بوولەهێما تەقلیدیەکانی جەنگی سارد،لەم پێناوەشدا بڕیاری گۆڕینی ئاڵای پارتی کرێکارانی کوردستان درا بەلادانی (چەکوش وداس) وگۆڕینیبۆ مەشخەڵ،هەروەها لەکۆنگرەدا دەنگ لەسەر ڕەتکردنەوەی سۆسیالیزم بەپێی تێڕوانینی سۆڤیەت درا وجەختیان لەسەر گرنگیدان بەچالاکی سیاسی و دبلۆماسی کردەوەو خەباتی چەکداریشیان بۆ هۆکارێك بۆگەیشتن بەئامانج دانا.[26]

بەم شێوەیە پارتی کرێکارنی کوردستان لەخەباتی سیاسی و چەکداری خۆی بەردەوامبوو تاوەکو گیرانی (عەبدوڵلا ئۆیج ئالان)لە (14/شوباتی/1999) پێینایە قۆناغێکی نوێوە، کە تاوەکو ئێستا لەخەبات بەردەوامە،پارتی کرێکاران لەژیانی سیاسی خۆیدا(11) کۆنگرەی بەستووەلە ساڵی(2005) یشەوە بەستنی کۆنگرە کەبە(4ساڵ) جارێك بوو بوبە(2 ساڵ) جارێك و دوا کۆنگرەی ئەو پارتەش لە(2013) دا بوو.[27]

1– 2 : بایەخ پێدانی(پارتی کرێکارانی کوردستان) بەدەزگاکانی ڕاگەیاندن:

پارتی کرێکارانی کوردستان هەر لەسەرەتای دامەزراندنیەوە گرنگیەکی زۆری بەبواری ڕاگەیاندن داوەو وەك بەشێکی تەواوکاری لەخەباتی چەکداری و گەیاندنی دۆزی کورد بە دونیای دەرەوەو بەمەبەستی بەرپەرچدانەوەی ئەو هەوڵانەی،کە تورکەکان بۆ پەردەپۆشکردنی کێشەی کورد لەتورکیادەیاندا،پەنایان بۆ دەزگاکانی میدیا بردووە، هەر لەو ڕوانگەوە لەساڵانی(1977–1978) (مانیفیستۆ) ی دەرکرد بۆ ڕوونکردنەوەی خەباتی پارتەکەو دەرخستنی زوڵم و زۆری دەسەڵاتدارانی تورك،هەروەها ڕۆژنامەی (هاوار) لەزیندان و پاشانیش بلاَوکراوەی (بەرخۆدان) یان لەنێوان ساڵانی (1980–1982) دەرکرد.[28]

جگە لەناوخۆ ئەم پارتە لەدەرەوەش (ئەوروپا) ڕۆژنامەیەکی فەرمی هەبوو بەناوی (سەرخۆبوون) و لەڕووی سیاسیەوە پارتی کرێکارانی کوردستان لەساڵی(1987) کۆمەڵێك ڕێکخراوی دروستکرد ،کەلە(بەرەی ڕزگاریی نەتەوەیی کوردستان)ئەندام بوون،وەکو یەکێتی کرێکارانی ولاتپارێزی کوردستان(YKWK) ، یەکێتی ڕۆشنبیرانی ولاتپارێزی کوردستان(YRWK)، یەکێتی گەنجانی کوردستان (YXK)، یەکێتی ژنانی ولاتپارێزی کوردستان(YJWK)، هەروەها لەساڵی(1989)دا ئەم بەرەیە گۆڤارێکی بەناوی (بەرخۆدانBERXWEDAN)لە (دۆسلدرۆف) دەرکرد ،هەروەها لەشاری کۆڵنی ئەڵمانیش گۆڤارێکی بەناوی (سەرخوەبوونSERXWEBUN)دەرکرد.[29]

لە درێژەی دامەزراندنی دەزگا میدیایەکانیشدا ئەم پارتە لەساڵانی نەوەدەکاندا یەکەمین ڕادیۆی سەتەلایتی بەناوی(میزۆپۆتامیا)لەڕووسیا دامەزراند،هەروەها ڕۆژانەی ڕۆژنامەی (ئۆزگورپۆلۆتیکا) ی دەرکرد ،لەباشوری کوردستانیش لەساڵانی(1993–1999) دا ڕۆژنامەی هەفتانەی (ولات)ی بلاَودەکردەوە.[30]

---

[25] هاوکار محی الدين جليل، سەرچاوەی پێشوو،ل194.

[26] حەسەن جودی، سەرچاوەی پێشوو،ل462.

[27] سەردار ستار،چالاکوانی سیاسی، چاوپێکەوتنی توێژەران لەگەڵیدا،بەرواری چاوپێکەوتن : 18 /2016/7،سلێمانی.

[28] سەردار ستار،چالاکوانی سیاسی، چاوپێکەوتنی توێژەران لەگەڵیدا،بەرواری چاوپێکەوتن : 18 /2016/7،سلێمانی.

[29] هنری باركي واخرون، القضية الكردية في تركيا،ت: هفال ،مؤسسة موكرياني للبحوث والنشر، اربيل،2007،ص116–117.

[30] سەردار ستار،چالاکوانی سیاسی، چاوپێکەوتنی توێژەران لەگەڵیدا،بەرواری چاوپێکەوتن : 18 /2016/7،سلێمانی.

لەو ڕۆژنامەو گۆڤارە ناسراوانەیی(p.k.k) لەوقۆناغەدادەریدەکرد،گرنگترینیان ئەمانەبوون:گۆڤاری(بانگا سەرخۆبوون_بانگی سەربەخۆبوون)کەلەقەزای کوردنشینی(دێرك)لەسوریادا بەزمانی کوردی وعەرەبی دەریدەکرد،گۆڤاری(دەنگی کوردستان)لەدیمەشق بەزمانی کوردی و عەرەبی دەریدەکردویەکێك بوو لە بلاْوکراوە گرنگەکانی پارتی کرێکاران ،کەبەشێوەیەکی بەرفراوان لەباکوری کوردستان ڕەواجی پەیداکردبوو[31].

هەروەها گۆڤاری(ڕەوشەن)لەئەوروپا بەزمانی کوردی دەرچوو،دواتریشگۆڤاری(تۆڵەی ئاگرین)کە ئەم گۆڤارە تایبەت بوو بەبواری سەربازی _ زمانحاڵی بەرەی ڕزگاریخوازی گەلی کوردستان بوو _ دەرکرا ، هەروەها گۆڤاری (چاندە گەل_ ڕۆشنبیری گەل)،لەگەڵ گۆڤاری (بەرخۆدان)لەئەڵمانیاوگۆڤاری (بانگی بەرخۆدان)وگۆڤاری(توریڤان–پرشنگ)،یش دەرکران[32] جگەلەمەش (p.k.k) ،لەولاْتانی ئەوروپا لەپشتی دروستکردنی چەندین ڕێکخراوەوە بوو ،وەکو کۆمەڵەی ڕۆشنبیری و هونەری و یەکێتیەکانی مامۆستایان وژنان ولاوان و..هتد.

هەر لە درێژەی دامەزراندنی ڕێکخراوی نوێدائەم پارتە (ئینستیتوتی کوردی بۆ لێکۆڵینەوەوزانست) ی لەساڵی (1994) بۆلێکۆلینەوەودۆزینەوەی بەلگەنامەکانی پەیوەندیدار بەکورد دامەزراند، هاوکات(ڕێکخراوی مانگی سوری کوردستان) ی بۆ یارمەتیدانی کەسانی بریندار لەشەڕەکاندا دروستکرد کە بنکەکەی لەشاری (بۆن)ی ئەڵمانیا بوو،هەروەها لەزۆربەی شارەکانی ولاْتانی ئەوروپا بنکەی هەبوو.[33] هاوکات ئەم پارتە وێڕای سود وەرگرتن لە پەیوەندی تەلەفۆنی (مۆبایل)و فاکس و نامەی ئەلیکترۆنی و سایتی ئینتەرنێتی،هەنگاوێکی بەکردنەوەی یەکەم کەناڵی تەلەفیزیۆنیئاسمانی کوردی لە ئەوروپاگرنگی نا،بەناوی(MED-TV) کەلە (1995/5/15) لەولاْتی بەلجیکا دەستی بەپەخشی فەرمی کرد.[(34)]

ئەم کەناڵە ئاسمانیە،کە لەمێژووی کورددا بەیەکەمین کەنالی تەلەفیزیۆنی ئاسمانی دادەنرێت ،کە لە لایەن پارت و روژنامەوانانی کوردەوە ئاڕاستە کرابێت،ئەم کەناڵە ئاسمانیە بەردەوام لەلایەن نەیارانیپارتی کرێکارانی کوردستانەوە گرفتی بۆ دروستدەکرا، بەوهۆیەوە لەولاْتی (بەلجیکا) داخراو دووبارە لە (پاریس)ی پایتەختی (فەرەنسا) کرایەوە، دوای ئەم جارەش لەداخستنی بە ناوی کەناڵی (میزۆپۆتامیا) کرایەوە.[35]

ئەم کەناڵە ئاسمانیە ڕۆژانە بەرنامەکانی (18)کاتژمێر بەشێوەزارەکانی کوردی و بەزمانەکانی تورکی و عەرەبی ،پێشکەش دەکردوژمارەیەکی زۆری کوردی پارچەکانی کوردستان و هەندەرانی لەخۆی کۆکردەوە.[36]

زۆربەی بەرنامەکانی ئەم کەناڵەش بریتی بوون لە:هەواڵ،بەرنامەی سیاسی ،مۆسیقا،پەروەردەی منداڵ،دراما،بەرنامەی بەلگەنامەیی،لێکدانەوەی ڕووداو و دۆزەسیاسەکان و تاوتوێکردنیان ،کەلەمیانەیدا داواکاریەکانی گەلی کورد لەپێناوبەدەستهێنانیمافی چارەنووسگفتوگۆی لەبارەوە دەکرا.[37]، لەبەرئەوە حکومەتی تورکیا بەردەوام هەوڵیدەدارێگری لە پەخشی ئەم کەناڵە بکات،[38] جگەلەو هەنگاوانەی سەرەوە پارتی کرێکارانی کوردستان لەباشوری کوردستان وێڕای کردنەوەی لقی

---

[31] د.سعد ناجی جواد، پرسی نەتەوایەتی کورد،وەرگێڕانی:بەرزانی مەلاتەها، چاپخانەی سایە،2009،ل33–34.

[32] پارتی کرێکارانی کوردستان ورۆڵی لەبزووتنەوەی ڕزگاری نەتەوایەتی کوردستاندا ،لەبلاْوکراوەکانی مەکتەبی ناوەندی دیراسات وتوێژینەوە،1996،دیراسەی ژمارە(10)،ل37.

[33] هنری بارکی وآخرون، القضية الكردية في تركيا ،ل206–207.

[34] حەسەن جودی، سەرچاوەی پێشوو،ل718.

35– بەهادین ئەحمەد،سەرەتایەکبۆمێژووی ڕاگەیاندنی کوردی،خانەی بلاْوکردنەوەی چوارچرا،سلێمانی، 2010،ل 81–82.

36Daily News | 9/14/2009History of PKK in Turkey www.

37David Romanos: The Kurdish nationalist movement, opportunity ,mobilization and Identity, Cambridge university press,2006,p.155.

38دیڤید ماکداوڵ، مێژووی هاوچەرخی کورد،و: ئەبوبەکر خۆشناو،چ2،چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە،هەولێر،2005، ل736.

باشوری (مەڵبەندی ڕۆشنبیری میزۆپۆتامیا)و دەرکردنی هەفتەنامەیەك بەناوی(ڕۆژی وڵات) لەساڵی (1993) دا لەساڵی (1995)دا بڕیاری دامەزراندنی ڕێکخراوێکی بۆباشوری کوردستاندا.[39]

3–1 :هۆشیاری نەتەوەیی لەدیدی(پارتی کرێکارانی کوردستان) دا:

هەرلەسەرەتای دامەزراندنیەوە پارتی کرێکارانی کوردستان بەئامانجی بەرەنگاربوونەوەی هەوڵەکانی دەسەڵاتدارانی تورکیا بۆ تواندنەوەی کورد دروستبوو،لەو پێناوەدا هەوڵیدا لەڕووی مێژووی و سیاسیەوجەماوەری کورد هۆشیار بکاتەوە ە[40]،هەروەك ڕۆژنامەنوسی ناوداری فەڕەنسی(دیڤید ماکداول) ئاماژەی بۆ دەکات"بۆ ئەم مەبەستەش لەوقۆناغەدا ئایدولۆژی پارتی کرێکرانی کوردستان بریتی بوو لە تێکەڵکردنی خەباتی چینایەتی وناسیۆنالیزم،ناوی ئۆرگانی ئەوان،بڵاوکراوەی ناوەندیان(سەربەخۆبوون) کە(مەزڵوم دۆغان) سەرنوسەری بوو بەڕۆشنی ئامانجی پەکەکەی ئاشکرا کردبوو"[41].

پارتی کرێکارانی کوردستان مێژووی کوردی کرد بەسێ قۆناغەوە کەهەر قۆناغێکیش تایبەتمەندی خۆی هەیە،قۆناغی یەکەم لەهەڵگیرسانی جەنگی جیهانی یەکەمەوە دەست پێدەکات تادەگاتە کۆتاییەکانی جەنگی دووەمی جیهانی،قۆناغی دووەم لەساڵی (1945)ەوە دەست پێدەکاتتاساڵی(1970)، قۆناغی سێیەمیش ،کە بە(قۆناغی نوێ) ناودەبرێتو بەبیری ئەوان لەقۆناغی نوێدا سێ تەوژمی سەرەکی دیاریکرد، کە ئەوانیش بریتیبووون لە (فیوداڵیەت و بۆرژوای کوردی و ئاڕاستەی نیشتمانی پرۆلیتاری).

شایانی باسە ئەم پارتە تێروانینی جیاوازی هەبوو لەمەڕ هەرسێ ئاڕاستەکە،پێیوابوو ئاڕاستەی یەکەم لەگەڵ هاتنە پێشی نەوەدەکاندا پاشەکشەی کردو لاواز بوو،ئاڕاستەی دووەمیش بووە پاشکۆی دەوڵەتی تورکیا،هەر بۆیە زیاتر جەختیان لە ئاڕاستەی سێیەم دەکردەوە کە ئاڕاستەیەکی پرۆلیتاری هەبوو،پێیان وابوو جوڵانەوەی ڕزگاری نیشتمانی هاوچەرخ بەپشت بەستن بەڕێبازی مارکسیزم _ لینینیزم وەك ئایدۆلۆجیایەکی تایبەت بەخۆی دێتەدی[42].

هاوکات ئەم پارتە جەختی لەسەر ڕزگاری و سەربەخۆبوون لە دەوڵەتی تورکیا دەکردەوە،هەر بۆ ئەم مەبەستە چەندین بڵاوکراوەو نامیلەکەی دەرکرد،کە دیارترینیان ڕۆژنامەی(سەربەخۆبوون)بوو،دەستپێکی ژیانی ڕاگەیاندنی ئەم ڕۆژنامەیە لەگەڵ دامەزراندنی پارتی کرێکارانداهاوکاتبوو، لێرەوە دەردەکەوێت ،کە پارتی کرێکارانی کوردستان لەڕێگەی سیاسی و ڕاگەیاندن و خەباتی چەکداریەوە هەوڵی ڕزگاری وسەربەخۆی بۆ کوردستان دەدا،بۆ ئەم مەبەستەش هەوڵیدەدا هۆشیاری نەتەوەیی لەڕێگەی یەکێتی نەتەوەیی وبڵاوکردنەوەی دیموکراتی یەوەپەرەپێبدات ولەڕێگەی ڕاگەیاندنەکانیەوە کاری لەسەر سێ پرسی سەرەکی کۆمەڵ دەکرد ئەوانیش:پرسی کۆمەڵ و پرسی ئازادیەکان و پرسی یەکسانی .لەئێستاشدا سیستەمی (کۆنفیدراڵیزمی دیموکرات –نەتەوەی دیموکراتیك) وەك چارەسەر بۆ پرسی کورد لەنێو پەیڕەوپرۆگرامی خۆیدا چەسپاندووەو لەبەدیلی خەباتکردن بۆدەوڵەتی نەتەوەیی دا خەباتی بۆدەکات[43]،واتە لەڕووی هۆشیاری نەتەوەییەوە کار لەسەر بەدیموکراسی کردنی کۆمەڵگاو جەخت کردنەوە لەسەر یەکسانی و هۆشیارکردنەوەی تاك بەمافە نەتەوەییەکانی لەنێو چوارچێوەی کۆمەڵگەیەکی دیموکراتی دەکاتەوە نەك دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی.

39هاوکار محی الدین جلیل، سەرچاوەی پێشوو،ل211–212.

40المبادئ الاساسیە لحزب عمال کردستان، اللجنە المرکزیە لحزب العمال الکردستانی.

41بزتنەوەی نەتەوەی کورد وهیوای سەربەخۆیی،وەرگێڕانی لەفارسیەوە: ئەکرەمی میهرداد،بەرگی دووەم،سلێمانی 2003،ل150.

42سەلام عەبدولکەریم عەبدوڵڵا،پارتی کرێکارانی کوردستان(PKK) لەپەیوەندییە هەرێمیەکانی تورکیادا(1980–1999)،نامەیەکی دکتۆرایە (بڵاوکراوەیە) ،پێشکەشی بەشی مێژووی کۆلیژی زانستە مرۆڤایەتیەکانی زانکۆی سلێمانی کراوە،2014،ل24.

43سەردار ستار،چالاکوانی سیاسی، چاوپێکەوتنی توێژەران لەگەڵیدا،بەرواری چاوپێکەوتن : 18 /2016/7،سلێمانی.

ISSN 2520-7377 (Online), ISSN 2520-5102 (Print) PP:02-30

چوارەم: لایەنی مەیدانی توێژینەوە:

1- پوختەیەك دەربارەی كەناڵە ئاسمانیەكانی (STERK.TV) و(RONAHI.TV) ی مشتە(عەینە)ی توێژینەوە:

1- 1: كەناڵی ئاسمانی (STERK.TV) :

بریتیە لە كەناڵێكی تەلەفیزیۆنی ئاسمانی كوردی ،كە لەلایەن (پارتی كرێكارانی كوردستان)–p.k.k - ەوە ساڵی (2009)دامەزراوەو ناسنامەی كەناڵەكە كەناڵێكی ئاسمانی سیاسی كۆمەڵایەتی كولتوری ڕیكلامی گشتیەو نوسینگەی سەرەكی لە وڵاتی (بەلجیكا) یە وچەندین نوسینگەی تری لە شوێنەجیاوازەكانی وەك شاری (كولن)ی ئەڵمانیا ، پاریس،ستوكهۆلم، باشوری كوردستان (شاری سلێمانی) ، ڕۆژئاوایی كوردستانهەیە ، هاوكات چەند ستافێكی لە باكوری كوردستان و ئەمریكای لاتین و (شاری مەخمور) ی باشوری كوردستان و چەند ناوچەیەكی تری جیهان هەیە ، ئەم كەناڵە لە سەرهەردوو مانگی دەستكردی (نایلسات) و (هوتبیرد) پەخشی خۆی دەكات.[44]

جێگەی ئاماژەیە، كە ئەم كەناڵە لەهەمان شوێن و بینای یەكەمین كەناڵی ئاسمانی كوردی (MED TV) دا پەخش دەكات و وشێوازی كاركردنیشی بۆهەمان شێوازی كاركردنی مید تیڤیدەگەڕێتەوە ولەلایەن دەستەیەكی(11) كەسیەوە سەرپەرشتی دەكرێت و بەڕێوەبردنیشی بەشێوەی هاوسەرۆكیە كە پێكهاتووە لەدوو هاوسەرۆكی (ژن) و(پیاو) ێك.[45]

سەرچاوەی دارایی ئەم كەناڵە دەگەڕێتەوە بۆ كۆمپانیا ڕیكلامیەكان و كارسازانی كورد لە ئەوروپاو داهاتی فروشتنی وێنەوهەواڵ و هاوكاری كەسایەتیە كوردیەكانی ئەوروپا ، واتە دارایی ڕوون و ئاشكرایە،چونكە بەگوێرەی یاساكانی ئەوڵاتە دەبێت سەرچاوەی دارایی كەناڵە میدیاییەكان ڕوون بێت بە مەبەستی دانی باجی ساڵانە،هەروەها پلان وسیاسەتی ئەم كەناڵە هێنانەدی چەمكی (نەتەوەی دیموكراتیك)ە،چەندین بەرنامەی سیاسی و كولتوری و ڕۆشنبیری و ئاینی هەیە ،كە لەڕووی هۆشیاری نەتەوەییەوە گرنگی بە هۆشیاری مێژوویی و دیموكراتیی و نەتەوەیی دیموكراتیك و مافەكانی تاك و ژن دەدات.[46]

ڕیزبەندی هەواڵەكانیش لەم كەناڵەدا بە پێی گرنگی ڕووداوەكانە لە هەریەك لە پارچەكانی (باكور، ڕۆژئاوا، ڕۆژهەڵات، باشور) ی كوردستاندائەم كەناڵە لەجێگرەوەی ئاراستەكردنی تاكی كورد بۆ دروستكردنی دەوڵەتی نەتەوەیی ،هەموو بەرنامەكانی لەخزمەت چەمكی(نەتەوەی دیمەكراتیك)ە ،كەلە بیروبۆچونەكانی ڕێبەری پارتی كرێكارانی كوردستان (عەبدوڵلا ئۆجەلان)ەوە وەرگیراوە.[47]

2-1 : كەناڵی ئاسمانی (RONAHI.TV)

كەناڵی ئاسمانیڕوناهی تیڤی (RONAHI.TV) :كەناڵێكی تەلەفیزیۆنی ئاسمانییە ،كە لە لایەنپارتی كرێكارانی كوردستان -p.k.k.ەوە لە(21 نوڤەمبەری 2011) دامەزراوەو بەرنامەو هەواڵەكانیشی بەزمانەكانی كوردی " كرمانجی و سۆرانی"، عەرەبی، ئینگلیزی، فەرەنسی، بلاْودەكاتەوە، لە هەریەكە لە (كۆبانێ و عەفرینی ڕۆژئاوای كوردستان)، (شارەكانی قامشلۆ)، شارۆچكەی (دەرندەرلییۆ) ی نزیك لە (برۆكسلی پایتەختی بەلجیكا)، (شاری سلێمانی)ی باشوریكوردستان بارەگای هەیەو هاوكاریداراییشی لە لایەن ڕۆژئاوایكوردستان و گروپ و كۆمەڵە كوردیەكان بەتایبەت لەئەوروپاوە بۆ دەستەبەردەكرێت.[48]

---

[44]نەجیبە قەرەداغی، ڕۆژنامەوان لە كەناڵی ئاسمانی (ستێرك تیڤی) ، چاوپێكەوتنی توێژەران لەگەڵیدا،بەرواری چاوپیكەوتن : 2016/7/22 ، سلێمانی.

[45]هەمان سەرچاوە.

[46]هەمان سەرچاوەی پێشوو.

[47]نەجیبە قەرەداغی، ڕۆژنامەوان لە كەناڵی ئاسمانی (ستێرك تیڤی) ، چاوپێكەوتنی توێژەران لەگەڵیدا، بەرواری چاوپێكەوتن: 2016/7/22 ، سلێمانی.

[48]هەندرین فەرەج هەورامی، ڕۆژنامەوان لە كەناڵی ئاسمانی (روناهی تیڤی) ، چاوپێكەوتنی توێژەران لەگەڵیدا،بەرواری چاوپێكەوتن: 2016/7/25 ، سلێمانی.

ڕوناهی تیڤی لە سەر هەردوو مانگی دەستکردی (هوتبیرد) و (نایلسات) بەم فریکیوێنسیانە وەشان دەکات:

Frekans: 12520 » Polarizasyon: V - Dikey » Sembol: Eutelsat

Hotbird 13Frekans:11345 » Polarizasyon: V - Dikey » Sembol 27500 NILESAT

ستراتیژی کارکردنی دوورمەودای ئەم کەناڵەئاسمانیەش خۆی لە دامەزراندنی کۆنفیدرالیزمی دیموکراتی بۆ کوردو سەرجەم گەلاندەبینێتەوە،کەلەو ڕوانگەوە گەیشتنی کورد بە سەرجەم مافەکانی لە ئامانجە سەرەکیەکانی ئەم کەناڵەیە، هاوکات ئامانجێکی تر لە دامەزراندنی ئەم کەناڵە ئاسمانیە خستنەڕوو و ڕوماڵکردنی شۆرشی ڕۆژئاوای کوردستان و دروستکردنی پردی پەیوەندی لە نێوان ڕۆژئاواو بەشەکانی کوردستان و بلأوکردنەوەی هزری نەتەوەیی و نیشتمانی و پیادەکردنی سیستەمی نەتەوەیی دیموکراتیك و پێکەوەژیانی گەلان و ئایین و ئاینزاکانە،لە لایەکی ترەوە شێوازی بەڕێوەبردنی کەناڵەکەش بە شێوەیەك ڕێکخراوە ،کە لەهەر بارەگایەکدا بە سیستەمی هاوسەرۆکیو ئەنجومەنی بەڕێوەبەری کارەکانی ڕایدەکرێت و بەهۆیەوە سەرپەرشتی بەشەکانی سیاسی،هونەری،کلتوری ،ئابوری،زانستی، منداڵان و وەرزشی، کۆمسیۆن دەکرێت،سەبارەت بە بەرنامەکانی ئەم کەناڵە ئاسمانیەوە ئەتوانرێت بوترێت کە زیاتر تایبەتن بە ڕۆژئاوای کوردستان و بەگشتیش کوردستانی گەورەو پرسی نەتەوەیی مەبەستە، لە ئێستادا ژمارەی بەرنامەکانی دەگاتە (50) بەرنامەی ڕۆژانەو هەفتانەو دووهەفتە و مانگی جارێك وبەرنامەی تایبەتیشی هەیە.[49] ئەم کەناڵە ئاسمانیە لە ڕوانگەی هۆشیاری نەتەوەییەوە کار لەسەر دیموکراتیزەکردن و سیستەمی نەتەوەیی دیموکراتیك دەکات و پێیوایە وەك جێگرەوەی دەوڵەتی نەتەوەیی دەبێت لە ڕێگەی (سیستەمی نەتەوەیی دیموکراتیك)ەوە گەلی کورد ڕزگاربکرێت، کە بەرجەستەترین نمونەی ئەوسیستەمە نەتەوەییە دیموکراتیەش بەلای ئاڕاستەکارانی ئەم کەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانیەوە خۆبەڕێوەبەرێتی خۆرئاوای کوردستانە .

2-چوارچێوەی مەیدانی :

أ- خاسیەتەکەسییەکانیبەرتوێژان :

1- مشتەی توێژینەوەکە لەڕووی ڕەگەزەوە:

مشتە(عەینە) وەرگیراوی ئەم توێژینەوەیە، کە پێکهاتووە لە(50) کەس، لەو ڕێژەیە ژمارەی مشتەی وەرگیراو لە ڕەگەزی(نێر) (28) کەسە، لە بەرامبەردا ژمارەی هەمان مشتە لەڕەگەزی مێ تەنها (22) کەس لەخۆ دەگرێت، هەروەکو لەخشتەی ژمارە (2) دا ڕوونکراوەتەوە:

خشتەی ژمارە (2) : بەشداربووانی ڕاپرسی توێژینەوەکە لە ڕووی ڕەگەزەوە

ز	ڕەگەز	دوبارە	ڕێژەیسەدی
1	نێر	28	56 ٪
2	مێ	22	44 ٪
کۆ		50	100 ٪

توێژەران فۆرمی ڕاپرسیان بەشێوەیەکی هەڕەمەکی دابەشکردووە،لەم ڕوانگەیەوەڕێژەی(نێر) لە (12٪) لەڕەگەزی (مێ) زیاترە، وەك دەبینرێت ڕەگەزی (نێر) ڕێژەی (56٪) مشتەی توێژینەوەکە پێك دەهێنێت بەڵام ڕەگەزی(مێ) تەنها ڕێژەی (44٪) بەشداربووانی ڕاپرسیەکە لەخۆدەگرێت .

2- ئاستی خوێندەواری مشتە(عەینە)ی توێژینەوەکە :

مشتە(عەینە) ی توێژینەوەکە لەڕووی ئاستی خوێندەواریەوە بەسەر هەڵگرانی بڕوانامەجیاوازەکاندا لە قۆناغەجیاوازەکانی خوێندندادابەشبووە، لەو ڕووەوە لەکۆی (50) کەسی وەرگیراوی مشتەی توێژینەوەکە، ژمارەی ئەوانەی بڕوانامەی ئاستی

[49] سەرچاوەی پێشوو.

خوێندنی (ناوەندی) یان هەیە (15) کەسن، لەکاتێکدا لەکۆی ژمارەی بەشداربووانژمارەی هەڵگرانی بڕوانامەی (دبلۆم) تەنها(12) کەس پێك دەهێنێت ، لەبەرامبەردا (21) کەس لە بەشداربووانی مشتە(عەینە) کە بڕوانامەی (بەکالۆریۆس) یان هەیە،بەڵام ڕێژەی ئەو بەشداربووانەی ،کە بڕوانامەی(ماستەر) یان هەیە تەنها (2) کەسن، لەکاتێکدا هیچ بەشداربوویەکی مشتەی توێژینەوەکە بڕوانامەی (دکتۆرا) ی نییە، هەروەك لەخشتەی ژمارە (3) دا ئاماژەی پێکراوە:

خشتەی ژمارە(3): بەشداربووانی ڕاپرسی توێژینەوەکەلەڕووی ئاستیخوێندەواریەوە :

ژ	ئاستیخوێندن	دوبارە	ڕێژەیسەدی
1	ناوەندی	15	٪ 30
2	دبلۆم	12	٪ 24
3	بەکالۆریۆس	21	٪ 42
4	ماستەر	2	٪ 4
5	دکتۆرا	0	٪ 0
	کۆ	50	٪ 100

بەوردبوونەوە لەخشتەی ژمارە(3) بۆ توێژەران ڕوون دەبێتەوە ،کە زۆرترینی بەشداربووانی مشتەی توێژینەوەکە خاوەنی بڕوانامەی (بەکالۆریۆس)ن کەڕێژەی (42٪)ی بەشداربووانی ڕاپرسیەکەپێك دەهێنێت،بەڵام هەڵگرانی بڕوانامەی (ماستەرو دکتۆرا) کەمترین ڕێژەی مشتەی توێژینەوەکە پێك دەهێنن، لەم ڕوانگەیەوە هەڵگرانی بڕوانامەی (ماستەر) تەنها لە (4٪) پێك دەهێنن، لەکاتێکدا (0٪) ڕێژەی هەڵگرانی بڕوانامەی (دکتۆرا) یە لەکۆی بەشداربووانی ڕاپرسیەکە.

3- ئاستی مشتە (عەینە) ی توێژنەوەکە لەڕووی تەمەنەوە :

بەشداربووانی ڕاپرسی توێژینەوەکە لەڕووی ئاستی تەمەنەوە دابەشبوون بۆچەند گروپێك ، وەك لەخشتەی ژمارە(3) دا ڕوونکراوەتەوە، لەو بارەوە گروپی (18-24) ساڵی تەمەنی (10) کەس لەبەشداربووانی توێژینەوە کەلەخۆدەگرێت، بەڵام ئەوانەی تەمەنیان دەکەوێتە نێوان گروپی (25-31) ساڵی تەنها (11) کەسن، لە بەرانبەردا ژمارەی ئەوانەی تەمەنیان لەنێوان (32- 38) ساڵیدایە تەنها (9) کەس پێك دەهێنن، لەکاتێکدا (6) کەس لەبەشداربووانی توێژینەوەکە تەمەنیان دەکەوێتە نێوان (39- 45) ساڵییەوە.هەرچی گروپی پێنجەمی توێژینەوەکەشە لەڕووی تەمەنەوە دەکەونە نێوان (46- 52) ساڵی ، کە (7) کەس لەکۆی (50) بەشداربووی توێژینەوەکە لەخۆدەگرێت، هاوکات (5) کەس لەمشتە(عەینە) ی توێژینەوەکە تەمەنیان دەکەوێتە نێوان گروپی (53- 59) ساڵیەوە، کۆتا گروپیش بۆتەمەنی (60- 66) ساڵی تەرخانکراوە، کە ڕێژەکەیان تەنها (2) کەسە. هەروەك لەخشتەی ژمارە (4) ڕوونکراوەتەوە:

خشتەی ژمارە (4): بەشداربووانی ڕاپرسی توێژینەوەکە لە ڕووی تەمەنەوە

ژ	تەمەنبەساڵ	دوبارە	ڕێژەیسەدی
1	18 - 24	10	٪ 20
2	25 -31	11	٪ 22
3	32 -38	9	٪ 18
4	39 - 45	6	٪ 12
5	46 -52	7	٪ 14
6	53 -59	5	٪ 10
7	60 -66	2	٪ 4
	کۆ	50	٪ 100

بەوردبوونەوە لەخشتەی ژمارە (4) بۆ توێژەران دەرکەوت، کە دوو گروپی گەنجترینی بەشداربووانی توێژینەوەکە زۆرترین ڕێژەی مشتەی توێژینەوەکەیان پێکهێناوە، لەو سونگەیەوە(10) کەس تەمەنیان دەکەوێتە گروپی (18–24) ساڵیەوە کەدەکاتەرێژەی (20٪) ی بەشداربووانی توێژینەوەکە، هاوکات گروپی (25– 31) ساڵی (11) بەشداربوو لەخۆدەگرێت، کەڕێژەی(22٪) پێك دەهێنێت .

لەبەرامبەردا گروپی (60- 66)،کە گروپی بەساڵاچووان دەگرێتەوە تەنها (2) کەس دەگرێتەخۆو ڕێژەی (4٪) ی بەشداربووانی ڕاپرسی توێژینەوەکە پێك دەهێنێت، لەو گۆشەنیگایەوە بۆ توێژەران دەردەکەوێت کە زۆرترینی ئەوانەی فۆرمی ڕاپرسیان بەسەردا دابەشکراوە لەگروپی گەنجەکانن.

4– مشتە (عەینە) ی توێژنەوەکە لە ڕووی شوێنی نیشتەجێبوونەوە:

سەبارەت شوێنی نیشتەجێبوونی بەشداربووانی مشتە(عەینە) ی توێژینەوەکە، بەسەر هەردوو جوگرافیای (ناوشار) و (دەرەوەی شار) دادابەشبووە، ڕێژەی بەشداربووانی مشتەی توێژینەوەکە کەنیشتەجێی ناوشاری سلێمانین ،دەگاتە (38) بەشداربوو لەکۆی (50) بەشداربووی ڕاپرسی توێژینەوەکە لەسەر ئاستی سنوری پارێزگای سلێمانی،بەلاَم (12) کەس لەمشتەی توێژینەوەکە لەدەرەوەی شاری سلێمانی نیشتەجێن،وەك لەخشتەی ژمارە (5) دا ڕوونکراوەتەوە:

خشتەی ژمارە (5): بەشداربووانی ڕاپرسی توێژینەوە لە ڕووی شوێنی نیشتەجێبونەوە

ژ	شوێن	دوبارە	ڕێژەیسەدی
1	ناوشار	38	76 ٪
2	دەرەوەیشار	12	24 ٪
کۆ		50	100 ٪

بەسەرنجدان لەخشتەی ژمارە(5) بۆ توێژەران ڕوونبۆتەوە ،کە زۆرترین ڕێژەی بەشداربوونی ڕاپرسی توێژینەوەکە نیشتەجێی شاری سلێمانین کە ڕێژەیان دەگاتە(38) کەس لەکۆی (50) هاوڵاتی مشتەی توێژینەوەکە کە ڕێژەی (76٪) ی مشتە کە پێکدەهێنن، ئەمەش ئەوە دەردەخات ،کە هەرچەندە کە توێژەران بەشێوەی هەڕەمەکی لەناو سنوری پارێزگای سلێمانیدا (لەناو شارو دەرەوەی شاردا) فۆرمیان دابەشکردووەبەلاَم بەهۆی زۆری ڕێژەی دانیشتوانی ناوشارەوە زۆربەی فۆرمەکان بەر ئەو هاوڵاتیانە کەوتوون ،کە نیشتەجێیی شاری سێمانین، لەبەرامبەردا ڕێژەی بەشداربووانی دەرەوەی شار تەنها (12) کەسەو (24٪) کۆی بەشداربووانی توێژینەوەکە پێك دەهێنن

ب_ پرسیارەتایبەتیەکانسەبارەتبەکەناڵەئاسمانییەکوردییەکانو هۆشیاریەنەتەوەیی :

1_ ئاستی سەیرکردنی کەناڵە تەلەفیزیۆنیەکان:

سەرجەم بەشداربووانی ڕاپرسی توێژینەوەکە ،کەژمارەیان (50) کەسە سەیری کەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانیە کوردیەکان دەکەن ولەبەرامبەردا سەیرنەکردنی کەناڵە تەلەفیزیۆنیەکوردیەکان تەنها ڕێژەی (0) سفری وەرگرتووە، وەك لە خشتەی ژمارە(6) دا دەردەکەوێت :

خشتەی ژمارە(6) : ئایا سەیری کەناڵە تەلەفزیۆنیەکان دەکەیت؟

ژ	گۆڕاو	دووبارە	ڕێژەیسەدی
1	بەڵێ	50	100 ٪
2	نەخێر	0	0 ٪
کۆ		50	100 ٪

ISSN 2520-7377 (Online), ISSN 2520-5102 (Print) PP:02-30

بەوردبوونەوە لەخشتەی سەرەوە ڕوون دەبێتەوە کەڕێژەی (100 ٪) لەسەدا سەدی بەشداربووانی مشتەی توێژینەوەکە لەسنوری پارێزگای سلێمانیدا بینەری کەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانیەکانن،ئەمەش ئاستی کاریگەری تەلەفیزیۆن لە سەرنجراکێشانی بینەرانیدادەردەخات ،هەروەها هاوسەنگی مشتەی توێژینەوەکە دەردەخات کەمشتەیەکی بینەری بەردەوامی تەلەفیزیۆنەو لەو ڕوانگەوە ڕاکانیان جێگەی بایەخە.

2_ئاستی سەیرکردنی کەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانیەکانی پارتی کرێکارانی کوردستان لەلایەن مشتەی توێژینەوەکەوە :

ئاستی سەیرکردنی کەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانیەکانی پارتی کرێکارانی کوردستان لەلایەن بەشداربووانی مشتەی توێژینەکەوە ئاستێکی بەرزە، لەو ڕوانگەوە لەکۆی(50) کەس لەبەشداربووانی ڕاپرسی توێژینەوەکە(46) کەس بینەری کەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانیەکانی ئەو پارتەن، لەبەرامبەردا تەنها (4) کەس بینەری کەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانیەکانی پارتی کرێکارانی کوردستان نین، وەك لەخشتەی ژمارە(7) دا دەردەکەوێت :

خشتەی ژمارە (7) ئایاسەیریکەناڵەتەلەفیزیۆنیەئاسمانیەکانی STERK.TV)وRONAHI TV) دەکەیت؟

ژ	گۆڕاو	دوبارە	ڕێژەیسەدی
1	بەڵێ	46	92 ٪
2	نەخێر	4	8 ٪
کۆ		50	100 ٪

بەتێڕامان لەخشتەی سەرەوە دەردەکەوێت ،کەلە(92٪)ی بەشداربوانی ڕاپرسی توێژینەوەکە سەیری کەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانیەکانی پارتی کرێکارانی کوردستان دەکەن و لەبەرانبەریشدا (8٪) بەنەخێر وەڵامیان داوەتەوە و سەیرکردنیان بۆ ئەو کەناڵانە ڕەتکردۆتەوە.

3– ئاستی سەیرکردنی بەشداربوانی ڕاپرسی توێژنەوەکە بۆ کەناڵە ئاسمانیەکانی(STERK.TV)و(RONAHI.TV) :

ئاستی سەیرکردنی بینەران بۆ کەناڵی (STERK.TV)لە (3) ئاستی جیاوازداخۆیدەبینێتەوە ، لەو ڕووەوە لە کۆی (46) کەسی بینەری کەناڵە ئاسمانیەکانی پارتی کرێکارانی کوردستان، ئەوانەی بە (بەردەوام) ی سەیری کەناڵەکە دەکەن، ژمارەیان(33) کەسە ،لە بەرانبەردا ئەوانەی سەیری ئەم کەناڵە ئاسمانیە دەکەن بە شێوەیەکی (مام ناوەند) ژمارەیان تەنها (7)کەسە، لەکۆتاییدا تەنها (6) کەسیش (بەکەمی) سەیری کەناڵی ناوبراو دەکەن .

پەیوەست بەسەیرکردنی کەناڵی ئاسمانی (TV .RONAHI) یشەوە، بەهەمان شێوە لەکۆی (46) بینەری کەناڵە ئاسمانییەکان(27) کەس بەشێوەیەکی (بەردەوام) بینەری ئەم کەناڵەیە و (11) کەسی تریش بەشێوەیەکی مام ناوەند سەیری دەکەن و (8)کەسیش (بەکەمی) سەیری دەکەن، هەروەك لە خشتەی ژمارە (8) دا ڕوونکراوەتەوە.

خشتەی ژمارە (8): ئایاسەیریکەناڵەتەلەفیزیۆنیەئاسمانیەکانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV) ئەکەیت؟

ژ	گۆڕاو	STERK.TV	ڕێژەیسەدی	RONAHI.TV	ڕێژەیسەدی
1	بەردەوام	33	71.7 ٪	27	58.7 ٪
2	مامناوەند	7	15.2 ٪	11	23.9 ٪
3	بەکەمی	6	13.1 ٪	8	17.4 ٪
کۆ		46	100 ٪	46	100 ٪

بەوردبوونەوە لەخشتەی پێشوو بۆ توێژەران دەردەکەوێت ،کەلەکۆی (46) کەس لەوانەی سەیری کەناڵە تەلەفیزیۆنیەکانی (p.k.k) ئەکەن (33) کەس بە ڕێژەی (71.7) بە (بەردەوامی) سەیری کەناڵی ئاسمانی (STERK.TV) و(27) کەسیش کە

ریژەی (58.7٪) ی بینەرانی کەناڵەکانی ئەو پارتە پێك دەهێنێت بە (بەردەوامی) سەیری کەناڵی ئاسمانی(RONAHI.TV) دەکەن ، ئەمەش رێژەیەکی بەرزە بۆسەیرکردنی بەردەوامی ئەم دووکەناڵە لەلایەن بینەرانی کەناڵە ئاسمانیەکانی (p.k.k)بەگشتی، لەبەرانبەردا رێژەی (بەکەمی) سەیرکردن بۆ (STERK.TV) تەنها رێژەی (13.1٪)ەو بۆ (RONAHI.TV) یش ڕێژەی (17.4 ٪) پێکدەهێنیت کە ڕێژەیکی نزمە و ئەمەش نیشانەی پڕ بینەری ئەو دوو کەناڵە لەناو بینەرانی کەناڵە ئاسمانیەکانی پارتی کرێکارانی کوردستان دا بە گشتیدەردەخات .

4- بایەخی کەناڵە ئاسمانیەکانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV) بە گفتوگۆکردنی بابەتەکانی هۆشیاری نەتەوەیی بە لەبەرچاوگرتنی تایبەتمەندی هەریەك لەپارچەکانی کوردستان:

سەبارەت بەڕۆڵی کەناڵە ئاسمانیەکانی (p.k.k)لە لەبەرچاوگرتنیتایبەتمەندیهەریەکلەپارچەکانیکوردستان لەمیانەی بایەخدان بە گفتوگۆکردنی بابەتەکانی هۆشیاری نەتەوەیی دا ،(18) کەس لەکۆی بینەری کەناڵە ئاسمانیەکانی (p.k.k) پێیان وایە کە ئەم دوو کەناڵە ئاسمانیە تایبەتمەندی پارچەکانی کوردستانیان لەبەرچاو گرتووە، لەبەرامبەردا (4) کەسیش پێیان وایە کە لەمیانەی بلاَوکردنەوەی بابەتەکانی هۆشیاری نەتەوەییدا تایبەتمەندی ئەو پارچانەیان لەبەرچاو نەگرتووە ،بەلاَم زۆرینەی بینەرانی کەناڵە ئاسمانیەکانی ئەو پارتە ،کەژمارەیان دەگاتە (24) کەس پێیان وایە تاڕادەیەك تایبەتمەندی ئەو پارچانەیان لەبەرچاوگرتووە،هەروەك لە خشتەی ژمارە (9) دا ڕوونکراوەتەوە.

خشتەی ژمارە(9): لەبەرچاوگرتنی تایبەتمەندی پارچەکانی کوردستان لەلایەن هەردوو کەناڵی ئاسمانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV)لەمیانەی بایەخدانیان بە گفتوگۆکردنی بابەتەکانی هۆشیاری نەتەوەییدا .

ژ	گۆڕاو	دووبارە	ڕێژەیسەدی
1	تایبەتمەندیپارچەکانیکوردستانیانلەبەرچاوگرتووە	18	٪ 39.1
2	تایبەتمەندیپارچەکانیکوردستانیانلەبەرچاونەگرتووە	4	٪ 8.7
3	تاڕادەیەکلەبەرچاویانگرتووە	24	٪ 52.2
کۆ		46	٪ 100

بەورد بوونەوە لەخشتەی ژمارە (9) بۆتوێژەران دەرکەوت ،کەهەردوو کەناڵی (STERK.TV) و (RONAHI.TV) لەکاتی گفتوگۆکردنی بابەتەکانی هۆشیاری نەتەوەیدا تایبەتمەندی پارچەکانی کوردستانیان لەبەرچاو گرتووە، هەروەك کۆی خانەی یەکەم و سێیەمی خشتەکە پیشانیدەدا، کەرێژەی (91,3٪) بەشداربووان پێیان وایە کە تایبەتمەندی پارچەکانی تری کوردستانیان – بەتەواوی یاخود تاڕادەیەك – لەبەرچاوگرتووە،ئەمەش پشتڕاستی هەڵبژاردنی توێژەران دەکاتەوە بۆ ئەم دووکەناڵە ئاسمانیەی مشتەی توێژینەوەکە ،کە لەسەرەتادا یەکێك لە هۆکارەکانی هەڵبژاردنی ئەم دووکەناڵە ئاسمانیە بەمشتەی توێژینەوەکە لەناو کەناڵە تەلەفیزیونیە ئاسمانیەکوردیەکاندا لەدیدی توێژەرانەوەئەوەبوو،کە پەیامەکانی ئەم دووکەناڵە ئاسمانیە تایبەت نییە بە پارچەیەکی کوردستان و شێوەزارێکی دیاریکراوی کوردی، بەڵکو وەك یەك بایەخ بەڕووماڵکردنی تێکرای ڕووداوەکانی سەرجەم پارچەکانی کوردستان دەدەن وەك ئەرکێکی میدیایی و پیشەیی و نەتەوەیی خۆیان، لە ڕوانگەی ئەو ئەنجامەوەدەردەکەوێت ،کە پەیامەکانیانپێچەوانەی ڕەوشی سیاسی و ئابوری و ئاسایشی هەرێمی کوردستان نییە و تایبەتمەندی ئەم پارچەیەی کوردستانیشیان لەبەرچاو گرتووە.

5- ڕەچاوکردنی کەناڵە ئاسمانیەکانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV) بۆ شوێنی نیشتەجێ بوونی مشتە (عەینە)ی توێژینەوەکە.

کەناڵە ئاسمانیەکانی (STERK.TV)و(RONAHI.TV) لەمیانەی بایەخدانیان بەبڵاوکردنەوەی هۆشیاری نەتەوەییدا زیاتر جەخت لەسەر گەیاندنی پەیامەکانیان بە هاولاتیانی (شارنشین)دەکەنەوە ، لەم ڕوانگەیەوە(33) کەس لەکۆی (46) بینەری کەناڵەکان ،ئەوەیان دووپاتکردۆتەوە لەبەرامبەردا تەنها (6) کەس پێیان وایە ئەم دوو کەناڵە ئاسمانیە جەختیان لەسەر هاولاتیانی (گوندنشین) لەبەرنامە نەتەوەییەکانیاندا کردۆتەوە .

خشتەی ژمارە(10): ئایا کەناڵە ئاسمانیەکانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV) لە بایەخ پێدانیان بە بلاو کردنەوەی هۆشیاری نەتەوەییدا زیاتر جەخت دەکەنەوە لەسەر ڕۆشنبیرکردنی هاولاتیانی شارنشین یاخود هاولاتیانی گوندنشین ؟

ژ	گۆڕاو	دووبارە	ڕێژەیسەدی
1	هاولاتیانیشارنشین	33	٪ 71.7
2	هاولاتیانیگوندنشین	6	٪ 13
3	هەردوکیان	7	٪ 15.3
کۆ		46	٪ 100

بەسەرنجدان لەخشتەی سەرەوە بۆ توێژەران ڕووندەبێتەوە،کە بایەخدانی هەردوو کەناڵی ئاسمانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV بەگەیاندنی پەیامەکانیان لە بارەی هۆشیاری نەتەوەییەوە بۆ هاوولاتیانی (شارنشین)بەڕێژەی(71,7٪) لەئاستێکی باڵادایە ،لەبەرامبەردا جەختکردنەوەی ئەو دووکەناڵە ئاسمانیە بۆ گەیاندنی پەیامەکانیان لە هۆشیاری نەتەوەیی بە هاولاتیانی (گوندنشین) تەنها(13٪)ی بەرکەوتووە،ئەمەش ئەوە دەردەخات کەپەیامی هەردوو کەناڵی ئاسمانی ناوبراو زیاتر پەیامێکی شاریانەیە وکەمتر بایەخ بەجولاندنی هەست و هۆشی نەتەوەیی گوندنشینان دەدات .

6-ڕۆڵی کەناڵەئاسمانیەکانی(STERK.TV) و (RONAHI.TV) لەبلاوکردنەوەی ڕۆشنبیری نەتەوەیی و بەشداری لە پەروەردەکردنی هاولاتیەکی هۆشیار بەرانبەر پرسینەتەوەکەی:

ڕای مشتەی توێژینەوەکە سەبارەت بەڕۆڵی میدیایی کەناڵەئاسمانیەکانی(STERK.TV) و (RONAHI.TV)لە بلاوکردنەوەی ڕۆشنبیری نەتەوەیی وبەشداری لەپەروەردەکردنی هاوولاتیەکی هۆشیار بەرانبەر پرسی نەتەوەکەی خۆی لە چەند وەلامێکدا دەبینێتەوە، لەو ڕووەوە (14) کەس ڕایان وایە ڕۆڵێکی (زۆرباش) یان هەبووە، هاوکات (13) بەشداربووی تر پێیان وایە ڕۆڵیان (تاڕادەیەك باش) بووە لەو بوارەدا، لە پلەی سیەمیشدا ڕۆڵی(باش) بۆتە هەڵبژاردەی (11) بەشداربووی تر، لە کۆتایشدا (8) کەس ئاماژەیان بە ئەوەکردووە،کە ئەو دوو کەناڵە ناوبراوە لەبواری ئاماژەپێدراوداڕۆڵێکی (لاواز) یان هەیە.

خشتەی11: ڕۆڵیکەناڵەئاسمانیەکانی(STERK.TV) و(RONAHI.TV) لەبلاوکردنەوەی ڕۆشنبیری نەتەوەیی و بەشداری لە پەروەردەکردنی هاوولاتیەکی هۆشیار بەرانبەر پرسی نەتەوەکەی چۆندەبینیت؟

ژ	گۆڕاو	دووبارە	ڕێژەیسەدی
1	زۆرباش	14	٪ 30.4
2	باش	11	٪ 24
3	تاڕادەیەك	13	٪ 28.3
4	لاواز	8	٪ 17.8
کۆ		46	٪ 100

ISSN 2520-7377 (Online), ISSN 2520-5102 (Print) PP:02-30

بە تێروانینی توێژەران بو ئەنجامەکانی خشتەی ژمارە(11) دەردەکەوێت: هەردوو کەناڵی ئاسمانی(STERK.TV) و (RONAHI.TV) لە بواری بلآوکردنەوەیرۆشنبیری و هۆشیاری نەتەوەیی وبەشداریان لە پەروەردەکردنیهاولآتیەکیهوشیارو بە ئاگا دالەهەمبەر دۆزو کێشەی میللەتەکەی خاوەن ڕۆڵێکی ئەرێنی بەرچاون ، لەم ڕووەوە کۆی خانەکانی یەکەم دووەم کە دەکاتە (54.4٪) ی بینەرانی کەناڵە ئاسمانیەکانی پارتی کریکارانی کوردستان پشت ڕاستی ئەوە دەکەنەوە، ئەمەش بۆ پلان و سیاسەتی ڕاگەیاندنی کەناڵەکە بە پلەی یەکەمدەگەرێتەوە .

7- ڕۆڵی کەناڵەئاسمانیەکانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV)لەبایەخپێدان بە مێژووی نەتەوایەتی کورد وقۆناغە جیاوازەکانی و ڕوونکردنەوەی چەمکی خەباتی نەتەوایەتی لەسەردەمی بالآ دەستبوونی جیهانگیریدا .

بەشداربووانی ڕاپرسی تویژینەوەکە لەهەمبەر ڕۆلی کەناڵەئاسمانیەکانی (STERK.TV) و(RONAHI.TV) لەبایەخ دانیان بە مێژوویینەتەوایەتیکورد وقۆناغەجیاوازەکانی و ڕوونکردنەوەی چەمکی خەباتی نەتەوایەتی ل ەسەردەمی بالآ دەست بوونی جیهانگیری دالە چەند پۆلێنیکی جیاوازدا ڕای خویان خستۆتە ڕوو ، لەو سونگەوە (19) کەس ڕایان وایە ڕۆڵیان (تاڕادەیەك) باشبووە، هاوکات ژمارەی ئەوانەی پێیان وایە ڕولیان (زۆرباش)ە (17)بەشداربووی ڕاپرسی توێژینەوەکەن، لەپلەی سێیەمیشدا (10) کەس پشتڕاستی ڕۆڵی (باش) ی هەردوو کەناڵی ناوبراویان کردۆتەوە.

خشتەی(12) : ڕۆڵی کەناڵەئاسمانیەکانی(STERK.TV) و (RONAHI.TV) چۆن دەبینیت لە بایەخپێدان بە مێژوویینەتەوایەتیکورد وقوناغە جیاوازەکانی و خەباتینەتەوایەتیلەسەردەمیبالآدەستبوونیجیهانگیریدا؟

ژ	گۆڕاو	دوبارە	ڕێژەیسەدی
1	زۆرباش	17	٪ 37
2	باش	10	٪ 21.7
3	تاڕادەیەك	19	٪ 41.3
کۆ		46	٪ 100

توێژەران بە وردبونەوەیان لەئەنجامەکانی خشتەی ژمارە(12) بۆیان ڕوونبۆوەکە هەردوو کەناڵی ئاسمانی (STERK.TV) و(RONAHI.TV) لەپلانی بەرنامەکانیاندا بایەخیان بە مێژووی نەتەوایەتی کورد وقۆناغە جیاوازەکانی و ڕوونکردنەوەی چەمکی خەباتی نەتەوایەتی لە سەردەمی بالآدەستبوونی جیهانگیریدا داوە، لەو ڕوانگەوە ڕیژەی (58.7٪) کە کۆی هەردوو خانەی (باش) و(زۆر باش)ە پشتڕاستی ئەو ڕۆڵە ئەرێنیەی ئەو دوو کەناڵەیان لە بواری ئاماژەپێدراوداکردۆتەوە.

ئەمەش ئەوە دەردەخات ،کەهەڵدانەوەی لاپەڕەکانی مێژووی نەتەوایەتی کورد لەتێکرای قۆناغەجیاوازەکاندا وناشناکردنی بینەران بە گشتی و نەوەی نوێ بە تایبەتی بەو مێژووە بەشێکە لە هۆشیاری نەتەوایەتی ،کە هەردوو کەناڵی مشتەی توێژینەوەکە کاری لە سەر دەکەن، هاوکات لەدیدی توێژەرانەوە شیکردنەوەی چەمکی خەباتی نەتەوایەتی لە ئێستادا گرنگی بەرچاوی هەیەبەتایبەت لەم سەردەمەدا ،کە بەهۆی هەژمونی جیهانگیریەوە گۆڕانکاری بەسەر نەتەوەو خەباتی نەتەوایەتیدا هاتووەو بەریەککەوتن و ململانێ لەنێوان خەباتی نەتەوایەتی و جیهانگیریدا دروست بووە، لەو ڕەوشەدا کارکردنی هەردوو کەناڵی تەلەفیزیۆنی ئاسمانی مشتەی توێژینەوەکە لەسەر ئەو پرسە بە ئاراستەی بایەخدانیان بە هۆشیاری نەتەوایەتیخاڵێکی ئەرێنیی هەردوو کەناڵی ئاسمانیە.

8- ڕۆڵی کەناڵەئاسمانیەکانی(STERK.TV) و (RONAHI.TV) لەئاڕاستەکردنی هاولآتیانی کوردستان بۆ هێنانەدی خواستە نەتەوەییەکانی: (ئۆتۆنۆمی،فیدراڵی،کۆنفیدراڵی،ماف چارەیخۆنوسین و دامەزراندنی دەوڵەتی کوردی):دەربارەی ڕۆڵی هەردوو کەناڵی ئاماژەپێکراوی سەرەوە لەهاندانی هاوولآتیانی کوردستان بۆهێنانەدی خواستە نەتەوایەتیەکانی وەکو (ئۆتۆنۆمی،فیدراڵی کۆنفیدراڵی،ماف چارەی خۆنوسین و دامەزراندنی دەوڵەتی کوردی) بەشداربووانی مشتەی توێژینەوەکە ڕای خۆیان لە چەند ئاستێکدا خستۆتەڕوو، لەو گۆشەنیگایەوە، لەکۆی (46) بینەری کەناڵە ئاسمانیەکانی پارتی کریکارانی کوردستان (29) کەس ئاماژەیان بە ئەوە کردووە،کە ڕۆڵی ئەم دووکەناڵە ئاسمانیە لەو بوارەدا ڕۆڵێکی لاوازو (کەم)ەو لە پلەی یەکەمدایە، لەپلەی

ISSN 2520-7377 (Online), ISSN 2520-5102 (Print)   PP:02-30

دوەمیشدا (9) کەس پێیان وایە ڕۆڵی هەردووکەناڵی ئاسمانی ناوبراو لەو بوارەدا(تارادەیەك) باش بوە، لە کۆتاییدا تەنها (8) بەشداربووی ڕاپرسی توێژینەوەکە گەشبین بوون بە ڕۆڵی ئەو دووکەناڵە ئاسمانیە ورایان وابووە ،کە ڕۆڵێکی (زۆر) یان هەیە لە ئاراستەکردنی هاوولاتیانی کوردستان بۆ هێنانەدی خواستە نەتەوایەتیەکانیان.

خشتەی13: تاچەند کەناڵە ئاسمانیەکانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV) ڕوڵیان لە ئاراستەکردنی هاولأتیانی کوردستان بۆ هێنانەدی خواستە نەتەوایەتیەکانی وەکو (ئۆتۆنۆمی ، فیدراڵیکۆنفیدراڵی ، ماف چارەی خۆنوسین و دامەزراندنی دەوڵەتی کوردی) هەبووە؟

ژ	گۆڕاو	دووبارە	ڕێژەیسەدی
1	زۆر	8	٪ 17.3
2	کەم	29	٪63
3	تاڕادەیەك	9	٪19,7
کۆ		46	٪ 100

توێژەران بە وردبینیەوەو تێرامان لەو دەرئەنجامە نەرێنیەی ،کەلە(63٪) ی بەشداربووانی توێژینەوەکەڕایان وایە هەردووکەناڵی ئاسمانی(STERK.TV) و (RONAHI.TV) ڕۆڵیان لەئاڕاستە کردنی هاولأتیانی کوردستان بۆ هێنانەدی خواستەنەتەوایەتیەکانی وەکو (ئۆتۆنۆمی، فیدراڵی، کۆنفیدراڵی، ماف چارەی خۆنوسین ودامەزراندنی دەوڵەتی کوردی) لاوازو (کەم)ە، ئەمەش بە ڕای توێژەران بۆ کەم بایەخدانی هەردوو کەناڵی ئاسمانی بەو بوارە گرنگەی ژیانی گەلی کوردستان دەگەڕێتەوە،هۆکاری ئەم کەم بایەخدانەشیان بەوبوارە بەشێکی دەگەڕێتەوەبۆ ئەوەی ،کەئەم دوو کەناڵە ئاسمانیەو" تەنانەت (پارتی کرێکارانی کوردستان) یش وەك پارتێکی سیاسیی خاوەنداری ئەم دوو کەناڵە تەلەفیزیۆنیە ئاسمانیە، کار بۆ چەسپاندنی چەمکی (نەتەوەی دیموکراتیك) دەکەن وەك شوێنگرەوە _ بدیل _ ێك بو (دەوڵەتی نەتەوەیی یان دەوڵەت نەتەوە". [50] .

مەبەستیان لە چەمکی (نەتەوەی دیموکراتیك) ئەوەیە ،کە دەکرێت نەتەوەیەك دەوڵەتی نەتەوەیشی نەبێت و دیموکراتیانە خۆی ڕێکبخات هەرلە گەڕەك و گوند و شارۆچکەیەکەوە تاکو شارو هەرێم و کەنتونێك خۆڕێبەری بۆخۆیان ڕابگەیەنن ،بەبێ لەبەرچاو گرتنی ئەوەی کەلەژێر سەروەری چ دەوڵەتێکی نادیموکراتی دانپێنراودا دەژین، مەبەستیانە بە بەرخودانی بەردەوام وا بکەن ئەو دەوڵەتە سەردەستە مل بۆ خۆڕێبەری دیموکراتیانەی نەتەوەی کورد بدات [51] .

9- ڕۆڵی کەناڵەئاسمانیەکانی(STERK.TV) و (RONAHI.TV) لەدروستکردن و قوڵکردنەوەی گیانی ئینتما بۆنەتەوە لای هاولأتی کورد :زۆرینەی بەشداربوونی مشتەی توێژینەوەکە ،کە ژمارەیان دەگاتە (27) کەس ڕایان وایەکە کەناڵەئاسمانیە کانی(STERK.TV) و (RONAHI.TV)ڕۆڵێکی (زۆر) یان لەدروستکردن و قوڵکردنەوەیگیانی ئینتمابۆنەتەوەلایهاوولأتیکورد،هەبووە لەبەرانبەردا کەمینەیەك ،کە ژمارەیان تەنها (8) کەسە، پێیان وایە لەو بوارەدا هەردووکەناڵی ناوبراو ڕۆڵێکی (کەم) یان هەبووە،هەروەك گروپێکی تریش کە ژمارەیان(11) کەسە تێڕوانینیان وایەکە هەردوو کەناڵی ئاسمانی ناوبراو (تاڕادەیەك) ڕۆڵیان لەدروستکردن و قوڵکردنەوەیگیانی ئینتمابۆنەتەوەلایهاولأتیکوردهەبووە ،هەروەك خشتەی ژمارە (14) ئەو زانیاریانەی ڕوونکردوتەوە:

[50]-نەجیبە قەرەداغی، هەمان سەرچاوەی پێشوو.

[51]هەمان سەرچاوە.

خشتەیژمارە (14): تاچەند کەناڵەئاسمانیەکانی(STERK.TV) و(RONAHI.TV) ڕۆڵیان لە دروستکردن و قوڵکردنەوەیگیانی ئینتمابۆنەتەوەلایھاولاتیکوردهەبووە ؟

ژ	گۆڕاو	دوبارە	ڕێژەیسەدی
1	زۆر	27	٪ 58.7
2	کەم	8	٪ 17.4
3	تاڕادەیەك	11	٪ 23.9
کۆ		46	٪ 100

توێژەران لە میانەی سەرنجدانیان لە خشتەی ژمارە (14) دا بۆیان ڕوونبۆتەوە ،کە: ڕۆڵی هەردوو کەناڵی ئاسمانی ناوبراو لەدروستکردن و قوڵکردنەوەیگیانی ئینتمابۆنەتەوەلایھاولاتیکورد لەئاستێکی بەرزو بەرچاودایە و ئاماژەی ڕێژەی (58.7 ٪) ی ڕای بەشداربووان لەو بارەوە لەبەرانبەر بوونی تەنها ڕێژەی (17.4 ٪) ڕای پێچەوانەدا، نیشانەی بایەخپێدانی هەردوو کەناڵیئاسمانی(STERK.TV) و (RONAHI.TV) یە بە بابەتی ئینتیماو قوڵکردنەوەی گیانی ئینتماو خۆشەویستی نیشتمان لە هزرو بیری هاولاتیانی کورد دا.

توێژەران ئەم بایەخەی هەردوو کەناڵی تەلەفیزیۆنی ئاسمانی مشتەی توێژینەوەکە بەدروستکردنی ئینتماو گەشەپێدانی لە هزری بینەرانی کوردستاندا بەبنەمایەکی گرنگی هۆشیاری نەتەوایەتی دەبینن،هاوکات بەپێویستیەکی بنەڕەتی ئەم قۆناغەی خەباتی نەتەوایەتی نەتەوەی کوردیشی دەزانن، هاوکات ئەو ئەنجامە ئاماژە پێدراوەی سەرەوەش گەواهیدەری ئەو ڕاستیەیەکە هەردوو کەناڵی ناوبراو تێڕوانینێکی نەتەوەیی بەسەر ڕوماڵ و پەخشی بەرنامەکانیاندازاڵە ولەپلانی میدیاییاندا بابەتی ئینتماو کارکردن لەسەردروستکردنی خۆشەویستی و دڵسۆزی بۆ نەتەوەی کورد لە پلەی باڵای ڕیزبەندی بایەخپێدانەکانیاندایە، ئەمەش بەخاڵێکی ئەرێنیی هەردووکەناڵیئاسمانی ناوبراو لە هەمبەر بەجێهێنانی ئەرکی هۆشیاری بەخشینی نەتەوەییاندادەژمێردرێت.

پێنجەم: ئەنجام وپێشنیاز وراسپاردەی توێژینەوەکە:

أ–ئەنجامی توێژینەوەکە:

أ– بۆتوێژەران روونبۆوە ،کە ئاستی سەیرکردنی مشتەی جەماوەریسنوری پاریزگای سلێمانی بو کەناڵەتەلەفیزیۆنیەئاسمانیەکانی STERK.TV)وRONAHI TV) ئاستیکی زۆر بەرزە.

ب–توێژەران گەیشتن بەو ئەنجامەکەی ،کەهەردوو کەناڵی ئاسمانی(STERK.TV) و (RONAHI.TV) لە بڵاوکردنەوەی ڕۆشنبیری نەتەوەیی وبەشداری لە پەروەردەکردنی هاوولاتیەکی هۆشیار دالە هەمبەردۆزو کیشەی میللەتەکەی خاوەن ڕۆلێکی باش و بەرچاون.

3ج– توێژەران بۆیان ڕوون بۆتەوە،کە هەردوو کەناڵی ئاسمانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV) تاڕادەیەك ڕۆڵیانلە بایەخدان بە مێژووی نەتەوایەتی کورد ودەرخستنی ویستگەو قۆناغە جۆر بەجۆرەکانی و ڕۆشنکردنەوەی چەمکی خەباتی نەتەوایەتی لە سەردەمی هەژموونی جیهانگیریداهەبووە .

د–توێژەران بۆیان دەرکەوت ،کەهەردوو کەناڵی ئاسمانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV) خاوەن ڕۆڵێکی نەرێنی و لاوازنلەئاراستەکردنیھاولاتیانیکوردستانبۆھێنانەدیخواستەنەتەوایەتیەکانیوەکو(ئۆتۆنۆمی،فیدراڵی،کۆنفیدراڵی،مافیچارەیخۆنوسی نودامەزراندنیدەوڵەتیکوردی) دا.

ه– توێژەران گەیشتن بەو ئەنجامەی ،کە هەردوو کەناڵی ئاسمانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV) خاوەن ڕۆڵێکی باش و بەرچاون لەدروستکردن و قوڵکردنەوەیگیانی پابەندێتی بۆنەتەوەو نیشتمان لە هزرو بیری هاوولاتیانی کورد دا.

و– توێژەران گەیشتن بەو ئەنجامەی ،کەهەردوو کەناڵی (STERK.TV) و (RONAHI.TV) لەکاتی گفتوگۆکردنی بابەتەکانی هۆشیاری نەتەوەییدا تایبەتمەندی پارچەکانی کوردستانیان تاڕادەیەك لەبەرچاوگرتووە.

ح– توێژەران بەو دەرئەنجامە گەیشتن کەهەردوو کەناڵی ئاسمانی (STERK.TV) و (RONAHI.TV) لەمیانەی بابەخدانیان بەبڵاوکردنەوەی هۆشیاری نەتەوەیی زیاتر جەخت لەسەر گەیاندنی پەیامەکانیان بە هاوڵاتیانی (شارنشین) دەکەنەوە، ئەمەش ئەوە دەردەخات ،کە پەیام و بەرنامەکانیان زیاتر پەیامێکی شاریانەیە و بایەخیان لە جوڵاندنی هەست و هۆشی نەتەوەیی گوندنشینان و خەڵکانی ناوچەکانی دەرەوەی شارەکاندا لە ئاستێکی لاوازدایە.

2– پێشنیازی توێژینەوەکە:توێژەران دوای ئەنجامدانی ئەم توێژینەوەیە، چەند پێشنیازێکیان لەلا گەڵاڵە بووە، دەیخەنەڕوو بۆ هەردووکەناڵی مشتەی توێژینەوەکە،تاوەکو بتوانن لەمەودوا کاری لەسەر بکەن:

أ–توێژەران پێشنیاز ئەکەن بۆهەردووکەناڵیئاسمانی مشتەی توێژینەوەکە، لەمیانەی بلاوکردنەوەی پەیامە نەتەوەییەکانیاندا زیاتر جەخت بکەنەوە لە سەر جوڵاندنی هەست و هۆشی نەتەوەیی هاوڵاتیانی گوندنشین وبایەخی زیاتر بەهۆشیارکردنەوەیان لە مەڕ پرسی نەتەوەیی بەگشتیبدەن.

ب _توێژەران پیشنیازی ئەوە دەخەنە بەردەم هەردوو کەناڵی ئاسمانی مشتەی توێژینەوەکە کە بایەخی زیاتر بە ئاراستەکردنی بینەرانی کوردستان بۆ هێنانەدی خواستە نەتەوەییەکانیان بدەن ،کە بالآترینیان (مافی چارەی خۆنوسین ودەوڵەتی نەتەوەیی) یە وەك چەترێك بۆ نەتەوەی کورد.

ج _ پێشنیازێکی تری توێژەران بۆ کەناڵەکانی مشتەی توێژینەوەکە ئەوەیەکەزیاتر بێنە ناو خەڵك و بێلایەنانە و بابەتیانە ڕووماڵی ڕووداوەکانی هەرچوارپارچەی کوردستان بکەن،هەروەها ڕووبەرێك لەنێوان خۆیان و پارتەکەیاندا بۆسەربەخۆیی میدیایی وڕوماڵکردنی خەمەکانی خەڵك بهێڵنەوەو بەتەنها کار لەسەر هەواڵ و کاروچالاکی پارتەکانی نزیك لە خۆیان نەکەن.

د_ توێژەران پیشنیار دەکەن ،کە هەموودەزگاکانی ڕاگەیاندنی حزبی و ئەهلی لەکوردستاندا بەرنامەو بایەخەکانیان لە بواری هۆشیاری نەتەوەییدا زیاتر بکەن و مێژووی ڕابردووی نەتەوەی کورد بە نەوەی نوێ زیاتر ئاشنا بکەن.

3–ڕاسپاردەی توێژینەوەکە:لەئەنجامی ئەم توێژینەوەیەوە ،کەلەسەر دوو کەناڵی ئاسمانی پارتی کرێکارانی کوردستان ئەنجامدراوە، توێژەران بەپێویستی دەزانن چەند ڕاسپاردەیەك بۆ توێژەرانی داهاتوو بخەنەڕوو:

أ– توێژەران بە پێویستی دەزانن ،کە توێژەرانی داهاتوو رابسپێرن بە ئەنجامدانی توێژینەوە لەسەر کاریگەری میدیای کوردی لە باشوری کوردستان لە هەمبەر هۆشیاری نەتەوایەتی و پرسی نەتەوەیی کوردی بە گشتی.

ب– توێژەرانی ئەم توێژینەوەیە توێژەرانی دواتر رادەسپێرن ،کە توێژینەوە لەبارەی تێڕوانینی پارتی کرێکارانی کوردستان بۆ ریفراندوم ودەوڵەتی نەتەوەییکوردییەکەن.

ج– توێژەران بەپێویستی دەزانن کە توێژەران لە داهاتوودا توێژینەوەی زانستی لەبارەی سیستەمی (نەتەوەی دیموکراتیك) ئەنجام بدەن ،کە لەکاتی ئێستادا (پارتی کرێکارانی کوردستان) وەك سیستەمێکی نوێی سیاسی و چارەسەری پرسی کورد کاری لەسەر دەکات.

د– توێژەران بە گونجاوی دەزانن کە توێژینەوە لەسەر ڕۆڵی ڕاگەیاندنی (خوێنراو، بیستراو، بینراو، ئەلیکترونی)ی پارتی کرێکارانی کوردستان بکرێت ،تاکو زیاتر ڕۆشنایی بخرێتەسەر ڕۆڵییان لەکایە جیاوازەکانداو ڕوونتر بکرێتەوە، ئەمەش لەو ڕوانگەوە، کەتاکو ئێستا توێژینەوەی لەبارەوە نەکراوە.

شەشەم:لیستی سەرچاوەكان

أ_ سەرچاوەكوردیەكان:

1-بیار مصطفى سیف الدین، كێشەی كورد لەپەیوەندییەكانی ئەمریكا _ توركیا،وەرگێڕانی:سەمەد ئەحمەد،چاپی یەكەم،هەولێر،2009.
2-بەهادینئەحمەد،سەرەتایەكبۆمێژووی‌ڕاگەیاندنی‌كوردی،خانەی‌بلاوكردنەوەی‌چوارچرا،زنجیرە (258) سلێمانی، 2010.
3- حەسەن جودی، مێژوویێك لەئاگر- نهێنی خۆڕاگری بزووتنەوەی ئاپۆچی،دیمانەیەك لەگەڵ (جەمیل بایك) دا، لەبلاوكراوەكانی (پ.چ.د.ك)،ب.س.
4- دیڤید ماكداوڵ،مێژووی هاوچەرخی كوردو:ئەبوبەكر خۆشناو،چ2،چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە،هەولێر،2005.
5- سعد ناجی جواد، پرسی نەتەوایەتی كورد،وەرگێڕانی:بەرزانی مەلاتەها،چاپخانەی سایە،سلێمانی،2009.
6- سەلام عەبدولكەریم عەبدوڵلا، پارتی كرێكارانی كوردستان (PKK) لەپەیوەندییە هەرێمیەكانی توركیادا(1980-1999)،نامەیەكی دكتۆرایە،پێشكەشی بەشی مێژووی كۆلێژی زانستە مرۆڤایەتیەكانی زانكۆی سلێمانی كراوە،2014.
7-سامی شۆڕش،توركیاو ئەوروپا- كورد لەوبازنەیەدا،چاپخانەی خانی،هەولێر،2005.
8- عەبدوڵلا ئۆج ئالان، بەرگریكردن لەگەلێك،و: لوقمان عەبدوڵلا، چاپخانەی ڕەنج، لەبلاوكراوەكانی مەكتەبی ڕاگەیاندنی (پ.چ.د.ك)،ب.ش،ب.س.
9- فۆئادتاهیرصادق،هۆشیاری، مطبعةالارشاد، بەغداد،1987.
10-كریس كۆچێرا، بزووتنەوەی نەتەوەی كوردوهیوای سەربەخۆیی،وەرگێڕانی لەفارسیەوە: ئەكرەمی میهرداد،بەرگی دووەم،سلێمانی 2003.
11-ماجدخەلیل،ڕێكخستنەسیاسیەكانی‌باكوری‌كوردستان(1960-1980)،چاپخانەی‌حاجی‌هاشم،هەولێر،2012.
12- مەكتەبی ناوەندی دیراسات وتوێژینەوەی (پ.د.ك)، پارتی كرێكارانی كوردستان و ڕۆڵی لەبزووتنەوەی ڕزگاری نەتەوایەتی كوردستاندا،چاپی یەكەم،لەبلاوكراوەكانی مەكتەبی ناوەندی دیراسات وتوێژینەوە،1996، دیراسەی ژمارە (10)
13-هاوكار محێدین جەلیل، دۆزی كورد لەتوركیا لەسالآنی(1980-1999) ،لەبلاوكراوەكانی ئەكادیمیای كوردی ،هەولێر،2012.
14-هەڤاڵ جومعە، مێژووی پارتی كرێكارانی كوردستان،لەبلاوكراوەكانی قوتابخانەی ناوەندی پارتی،ب.ش.ب.س.

ب- سەرچاوەعەرەبیەكان:

1- ابراهیم الداقوقي، اكراد تركیا،دار المدى للثقافة والنشر،سورية – دمشق،2003،ص297.
2-هنری باركی وآخرون، القضیة الكردیة في تركیا،ت:هفال، مؤسسة موكریاني للبحوثوالنشر اربیل،2007.
3-حسن اسماعیل عبید،الفضائیات وآثارهاعلى الاسرة والمجتمع، في بحوث وأوراق عمل المتلقي العربي بعنوان: أثر الفضایات على الأسرة العربیة، شباط 2007،المنظمة العربیة للتنمیة الاداریة،القاهرة، مصر،2007.
4-كرم شلبي، فن كتابة الرادیو و التلفزیون، دارالشروق، القاهرة ،بدون سنة الطبع.
5- میخائیل م.جونتر،الاكراد ومستقبل تركیا،ت: سعاد محمود ابراهیم خضر،مركز كردستان للدراسات الاستراتیجیة،السلیمانیة،2007.
6- المبادئ الاساسیة لحزب عمال كردستان، اللجنة المركزیة لحزب العمال الكردستاني.
7- لیل على مراد وآخرون،القضیة الكردیة في تركیا وتأثیرهاعلى دول الجوار،مركز الدراسات التركیة،جامعة الموصل،1989.

8- رعد عبدالجليل مصطفى الخليل،صراع الاستيعاب و الانفصال،دراسة تجربة (الحزب العمال الكردستاني) في تركيا، الوحدة الوطنية ومشكلةالاقليات في لعالم الثالث،مركز دراسات العالم الثالث،كلية العلوم السياسية،جامعة بغداد،مطبعة التعليم العالي في الموصل،1989.

ج- سەرچاوە ئینگلیزیەکان:

-1David Romanos, The Kurdish nationalist movement, opportunity ,mobilization and Identity, Cambridge university press,2006.

د- سایتی ئینتەرنێت:

Daily News, 9/7/2016 - 1History of PKK in Turkey , www.

2- موقع منتديات كواليتى ، مفهوم الدور، ضمن الموقع :

http:// movies. Yahoo.com .2016/7/18 :تأريخ الزيارة ،

3- زهديالداوودي،نشوءالوعيالقوميوتطورهعندالكورد، ضمن الموقع :

http://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=281211، تأريخ الزيارة:2016/7/22.

ه-چاوپێکەوتنەکان:

1- سەردارستار، چالاکوانی سیاسی،چاوپێکەوتنی توێژەران لەگەڵیدا، بەرواری چاوپێکەوتن: 2016/7/18،سلێمانی.

2- کاروان ئیبراهیم ،ڕۆژنامەنوسی نزیك لە پارتی کرێکارانی کوردستان،چاوپێکەوتنی توێژەران لەگەڵیدا،بەرواری چاوپێکەوتن:2016/7/24 ، سلێمانی.

3- نەجیبە قەرەداغی، ڕۆژنامەوان لە کەناڵی ئاسمانی (ستێرك تیڤی) ، چاوپێکەوتنی توێژەران لەگەڵیدا،بەرواری چاوپێکەوتن: 2016/7/22 ، سلێمانی

4- هەندرین فەرەج هەورامی، ڕۆژنامەوان لە کەناڵی ئاسمانی (روناهی تیڤی)، چاوپێکەوتنی توێژەران لەگەڵیدا، بەرواری چاوپێکەوتن: 2016/7/25 ، سلێمانی.